

Tibetan Buddhist Resource Center

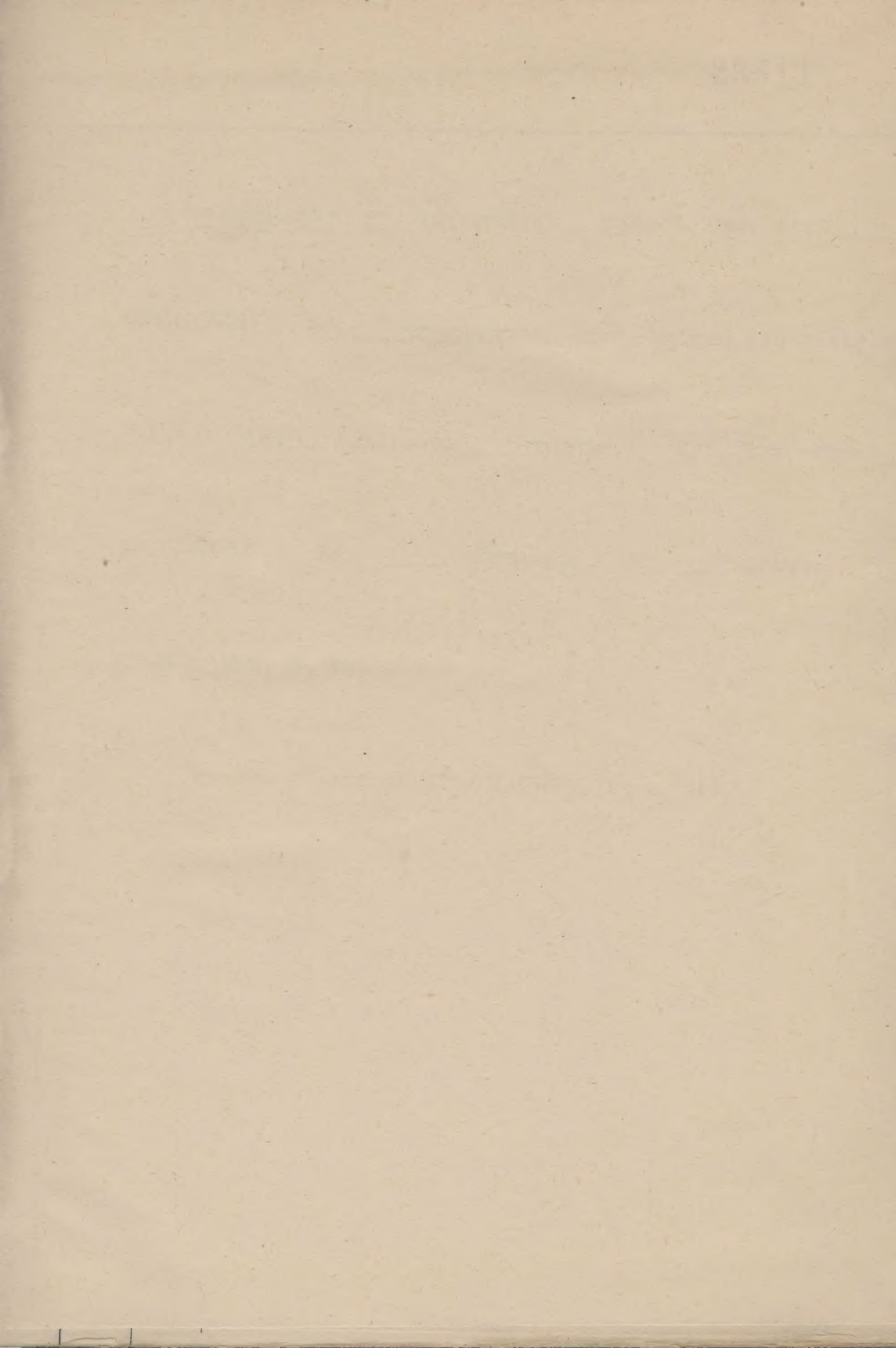
Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W1KG14782	ImageGroup:	I1KG23943
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

Title:	སྐད་གསུམ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། skad gsum yongs su rdzogs pa'i tshig mdzod chen mo/
Author:	རག་ཏུ་བེར་ raghu vira
Descriptor:	some type set print and most of them are hand written notes
Original Publication:	n/a;n/a
Place:	[new delhi]
Publisher:	[dr. lokesh chandra]
Date:	[n.d.]
Volume:	81
Total Volumes:	139
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at M/S Satluj Infotech Images, E-45, Sector 27 Noida, District Gautam Buddha Nagar, U.P. 201301 via New Delhi, IN for the Tibetan Buddhist Resource Center, 150 17th st., New York, NY 10011, U.S.A 2006. Comments: 6/2016

VOL. 81

MAGNANIMITY
TO
MARRIED

magnanimity a औदार्यम् MBh, R, Das, etc —

कर्मदारम् W — महानुभावता (kāḍ, Mṛicch (in prākṛit)),

महानुभावलम् (kathās) — माहात्म्यम् MBh, Kāv, etc —

मनास्विता Kir — विभवः W — सत्त्वम् (ifc

f आ) MBh, R, etc.

excess of magnanimity सत्त्वोत्कर्षः Hit.

magnanimous adj उदारचेतस — महाशय

AshtāvŚ, Hit, Kathās, etc — महामनस RV, MBh, R, Śis

— महामन Mn, MBh, R, etc — मेहेच्छ Ragh,

Pāncat — उन्नतेच्छ Ragh — अभेयात्मन MBh, Ragh 10.

1 8 — उद्धर Bhar, Viddh — उरुसत्त्व — माहात्म्य

MW.

very magnanimous सुमहात्मन MBh.

magnet n अथोमणि m f L — आकर्षः L

— आकर्षकः VP — कान्तम् Buddh, कान्तागसम् L —

देवकान्तः L — भ्रामक m n (also भ्रामकाद्रि m) L

— माणि m (f only L, ई f Sinhās) Kap —

रत्नम् Kap, Sch — वज्रलोहकः, वज्रलोहकम् L.

a kind of magnet भ्रामर m n L — रोमकम्

L.

magnetic iron

महालोहम्

L

लोहकान्तः,

लोहकान्तकम् L.

Magnifera indica

n

अम्लफलः

—

कामाङ्गः L

— अमरपुष्पः L.

the plant Magnifera indica

अमरपुष्पः, अमरपुष्पकः.

'having a solid trunk', Magnifera sylvatica पनस्कन्धः

L.

magnificence n विभूति f Hariv, Ragh,

VarBrS वैभवम् Kathās.

full of magnificence पूर्णलक्ष्मीन् mfn Kathās having

an elephant's m. and splendour हस्तिग्रहासि हस्तिवर्चसिन्

mfn Hir the m. of an elephant हस्तिग्रहासु n PārGr

हस्तिवर्चसम् MW.

magnificent adj पुष्कल f(आ) AV, etc —

यशस्वत RV, TS — शोभन f(आ or ई) MBh,

Kāv, etc — सक्य Śis.

of a magnificent appearance महनीयमूर्ति ŚārngP so

m. इवत् RV.

magnified adj कशालित ·Kād.

magnify vb विशालय Nom विशालयति Subh _____

प्रवृध प्रवर्धति

RV 8.8.22 _____ वृध caus

वर्धयति, वर्धयते

(in later language also वर्धयति)

RV, etc _____ महीकृ महीकृशति Śamk _____ मह

cl 1,10 (Dhātup 17.81, 35.15) महति, महयति (Ved and

ep. also महते, महयते) MBh, Kāv, etc — प्राविशिष

प्राविशिनाष्टि .Uttarar.

to be magnified श्लाघ्य pass श्लाघ्यते MBh, Kāv,

etc.

magnifying n बहुलीकरणम् W — वर्धनी KatyŚr,

Hit.

magnifying indefinitely अनन्तकर mfn Pāṇ 3.2.21

RV 5.20.26.

magnitude n महत्त्वम् MBh, Kāv, etc ____ (as one

of Śiva's attributes) महिमन् m ____ विपुलता Śak,

विपुलत्वम् MBh ____ ऊलम् ____ गुलम् W ____ पोलः

L (g ज्वलादि).

great magnitude महाविपुल्यन् Lalit having m. प्रथिमिन्

mfn W, प्राथिमिनी Pāṇ 5.2.137, Sch of little m.

लघु प्रमाण mf(आ)n VarBrS the middle m. मध्यपरिमाणम्

MW the middle m. between an atom and infinitude मध्य-

परिमाणम् .

(prob.) one who knows the Mahā-Bhārata महाभारतिकः

Cat.

the Mahā-bhāṣya of Patāñjali पातञ्जलम् Cat

नवार्द्धिक भाष्यम् Cat a kind of Mahā-puruṣa साविन्

m VarBrS (v.1. सामिन्).

a particular Mahā-rasa (precious mineral) वैष्णवम्

Cat.

Mahendra-Vāruṇī (a species of plant) चित्रदेवी L

a great worshipper of Mahēśvara महामहेश्वरः Rājat

a Māhishya who knows medicine मधु m L.

Mahmūd of Ghaznī मामुदगजनवी m Kshitī's

the Mahratta language महाराष्ट्री (scil. भाषा)

Sāh, etc.

maid n 1 ± कना RV 10.61.5, 10.11.21.

~~1-11~~ मांलती L.

2 ± परिचारिणी TāndBr, MBh, R.

a waiting maid परिचारिका MBh, R, etc.

maiden n कुमारी AV, AitBr, etc — कन्यका MBh

३ Sak, Yājñ, etc — ^{कन्यकिका} (कन्यका) L — कन्यका RV 8.35.

5, कन्यका AV 5.5.3, 14.2.52 — कनी RV, Pañcad,

Kāvya — कनीनिका RV 4.32.23 — किशोरी (Pañ 6.1.

107, Pat) BhP, किशोरिका gana शुभादि — तलुनी L

— वलुभद्रा L — योषणा, योषन् f RV, योषित् f

(also applied to females of animals and inanimate things)

— वरदा L — वासू f Dās.

become a maiden तरुणीभूत mfn Dās 7.156 belong-

ing to a m. कौमार mf(ई) n Kathās 127.55 'm. called

Raji' रजि m Sāy a m. of the city पौरकन्या Ragh a
 m. who herself chooses her own husband स्वयंवरयित्री Pracand
 the son^{०५} (a m. कौमारः L an unblemished m. अक्षतयोनि
 f virtuous m. सद्युवती W.

maidenhood n कुमारीभावः Mālatim कन्यालम्

MBh कन्याभावः MBh.

maidenhood (to the age of sixteen) ^{११}कौमारम् Mn 9.3,

MBh, R, etc, (ifc f ओ) Kathās the time of m. कन्याकावः

T.

maidenly ~~adj~~ ^{११} कामार

mf (f) m Kathās 127.55.

maid-servant n भुजिष्या Yājñ, MBh, Kāv, etc.

a maid-servant in the women's apartments सैरिणी

Mn, MBh, etc.

mail n I वारबाणः, वारबाणम् Ragh, Śis, etc

— वारणः L — लाहवर्मन् n W — कञ्चुक mf

(ई) n (ifc f आ).

II अत्कः RV — उरध्वदः R — कङ्कटः R,

Ragh, Venis, कङ्कटकः L — कवसः (Un 4.2) L —

कुक्कुलम् L — दंशः BhP 1.3 — दंशानम् MBh 1.

3.8, Devīm 2.27 — निर्मेकिः L — माटि f, माठी L

— सज्जा L — संहम् MBh, R — सनाहः AitBr

etc — हरिप्रियः W.

armed with mail कङ्कटिल mfn gaṇa कासादि Pāṇ

4.2.80 a coat of m. शरावरम् (accord to Nīlak) _____

वरथम् L _____ (made of iron) सैनाहः AitBr, etc _____

(made of quilted cotton) सैनाहः AitBr, etc covered with

m. परिदंशित mfn MBh furnished with m. कञ्चुकित mfn

gana तारकादि Pāṇ 5.2.36, कञ्चुकिन mfn having m.

सकवच mfn MW wearing wearing m. वर्महर mfn

Ragh, Kathās.

to provide any one with a coat of mail सर्वमय Nom

सर्वमयति (acc) वर्म Pāṇ 3.1.25, Sch.

mail-coat n जालम

MBh, Hariv, Kum 7.59

⁰
सहननम L.

mailed adj वर्मिन

f(इणी) AV, ~~AV~~ etc

वर्मिक g त्रीत्यादि , वर्मित g तारकादि

वर्मवत

MBh केवायिन

AV 11.10.22, VS 16.35,

SBr, MBh, R

सकवच

MW

कृततनुत्राण दक्षित

MBh, R 3, BhP 6

यूठकडूंट, यूळ्हकडूंट

L

संवीत

MBh, Kāv, etv

— संदीत

MBh

संनद्ध

RV, etc.

completely mailed कृत्स्नवीत TS 4 well m. सुसंवीत

MBh.

having a maimed hand

mfn L,

W

mfn L

maimed adj I विकल f(आ, ई) Up, Mn, MBh, etc

— न्यूनाङ्ग f(आ) W — खण्डितविग्रह Kir 5.43.

II अकर — अभुज — वण्ड f(आ)

AV, ŚrS, वण्ड — रण्ड L — कण्ड — वण्ड

L — (esp.) विकृत Mn, MBh, etc.

having a maimed hand निन्दतल L, निन्दितहस्त,

निम्नतल W — कुपाणि L.

the state of being maimed कुण्डलम् Sāṃkhyak,

Jatavās.

main adj प्रधान f(आ) .

the being the main point सारत्वम् Sāh having

(little) ~~rest~~ remainder (i.e. constituting the 'm. point')

सर्वान् Sarvad the m. point सारः, सारम् (ifc fआ) MW

निष्कर्षः Mn, MBh a m. road राजकुलम् R (B) a

m. street राजकुलम्

R (B)

the m. thing सारभूतम्

Kāv, VarBrS, etc.

a parrot and a Maina bird शुकसारिकम् MW a small

bird (M.) कुणपी .

mainly प्राधान्यात्, प्राधान्येन ind Nir, MBh

Hariv, etc.

mainly true सत्योत्तर mf(आ)n AitBr.

maintain vb I धृ cl 1 धरति, धरते (Dhātup

22.3) more commonly धृ caus धारयति, धारयते RV, etc

संधृ संधारयति, संधारयते MBh, R, BhP

अभिधृ caus अभिधारयति MBh विधृ caus

विधारयति rarely विधारयते) Pras'nUp धृ cl 1

(Dhātup 22.1) भरति, भरते cl 3 (Dhātup 25.5), विभर्ति,

विभर्ते cl 2 भर्ति RV, etc सम्भृ सम्भरते

R पाल् cl 10 पालयति (Dhātup 32.69) पालयते

AV, Mn, MBh, Kāv, etc प्रतिपाल् प्रतिपालयति (ep.

also प्रतिपालयते) MBh, R परिपा परिपाति

RV, etc.

II आरथा आतिष्ठति, आतिष्ठते Pat _____

इष् इच्छति cl 6 (ep and Ved also इच्छते Pān,

Comm प्रतिज्ञा प्रतिजानीते MBh, R, etc प्रतिष्ठ

caus प्रतिष्ठापयति TS, Br, MBh, Hariv या caus

यापयति Divyā — योगक्षेमं वह (dat) Śak —

वश cl 2 (Dhātup 24.71) वहति MaitrUp, VarBrS, Bhp —

संजीव caus संजीवयति Rājat — संह संहसति,

संहरत Jātakam — स्था caus स्थापयति,

स्थापयत MBh, Hcat.

III भट cl 1 भटति Dhātup 9.20 — ~~क्व~~ क्वी (or

क्वी) cl 9 क्वीनाति, क्विनाति Dhātup.

to be maintained संध्य pass संध्यायेत MBh, n,

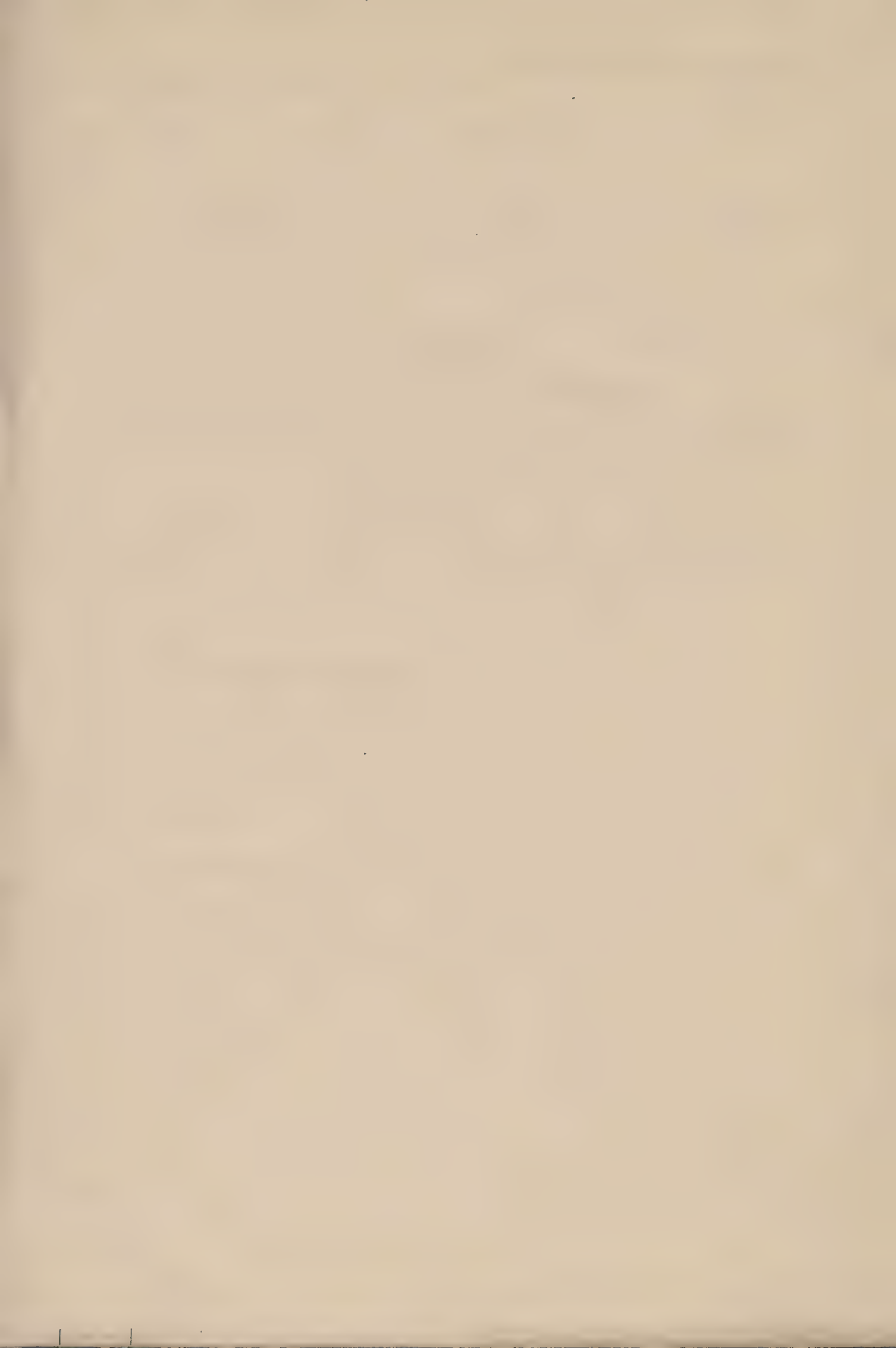
etc.

to wish to maintain भृ desid कुभृषति (ŚBr,

MarkP) निभरिषति (Pāṇ 8.2.49)

III भट् cl 1 भरति Dhātup 9.20 — ~~भू~~ वृ (or

वृ) cl 5 वृणाति, विनाति Dhātup.

maintained adj धृत RV, etc ध्यायमाण

विधृत W भन्निम W रक्षित =RV, etc

समर्थित TPrāt, Sch समालम्बित MW.

an argument to be maintained पक्षः (X/X ifc f

आ or ई) constantly m. नित्यधृत ŚāṅkhŚr

नित्यानुगृहीत ĀsvGr a Gārhapatya fire m. during a long-

er period of time प्रजाहितः ŚrS long m. चिराञ्जित

W ~~nd~~ m. for a year संवत्सरधृत ŚBr, Kātyśr

संवत्सरोपासित ŚBr not m. a whole year (as a sacred

fire) असंवत्सरधृत ŚBr, KātyŚr one who X/X has m. a sacri-

ficial fire for a year संवत्सरभूतिन् KātyŚr one who is m.

by विहितवृत्ति (instr) Rājāt ~~one~~ one who is to be m.

भृत्यः GrS, Mn, MBh, etc properly m. व्याख्या

AitBr self-m. स्वयंभूत Bhp well m. सम्भूत RV, R

— सुभूत RV.

to be maintained भरणिय MBh, Śamk, Kull —

भर्तव्य ŚBr, etc — भृत्य — भरण्य W —

भार्य TS, Br, Hariv — सम्भृत्य W — सम्भार्य

W — भरतः RV, Br, Kaus — संधार्य Mn 3.79

— विधारयितव्य Pras'nUp — परिधार्य Hariv —

पालनीय MBh, पाल्य MBh, Kathās — ^{नीय}परिपाळ-

Kād, परिपाल्य MBh, R, etc — संवर्धनीय Kull on

Mn, 3.72 .

difficult to be maintained दुर्भर R, Pañc, BhP

easy to be m. सुपाष L to be m. as truth अनुपाल्य

Kathās being m. विधारयितव्य Pras'nUp.

maintainer n भक्तद (Mn), भक्तदातृ (W), भक्तदायक

(Mn), भक्तदायिन् (MW) mfn — पाळकः MarkP — भर्तृ

m RV, etc — विधर्मन् m RV, AV — सम्प्रणेतृ m MBh.

a Brāhman who maintains a perpetual sacred fire in a

~~RV~~ family अहिताग्नि m TS, ŚBr, etc one who does

not maintain (a fire) a whole year असेवत्सरभृतिन् ~~RV~~

mfn KātyŚr one who maintains प्रतिपत् mfn ĀpŚr, Sch

one who maintains servants भृत्यभर्तृ m Yājñ one who

m. भर्तृ m (with gen or ifc) RV, Śr, MBh.

maintaining adj धारिन् Mn, MBh, Kāv, etc

धारयत् f(अन्ती) धारण f(ई) ॥ Tār, MBh, Suśr

BhP भृत (only ifc) भर f(आ)

भरण f(ई) L परिपालक f(इका) Pur

आलम्बिन् Hit अनुपालयत् समर्थन् Sāh

स्थापन

all-maintaining विश्वधारिन् W m. an equipoise

प्रत्युद्यमिन् ŚāṅkhBr प्रत्युद्यमिन् AitBr, Śbr m. a

family वैश्वधर MBh, R, etc कुलालम्बिन् W m. a

sacred fire साग्निक MBh — साग्नि Pur m.

glory यशोधर BnP m. pure practices शुचिसमाचार R

m. service सेवाभृत R m. the freshness of youth

वयःस्थापन Susr m. (the honour of) a family कुलपालिन

R m. the law धर्मधारय MaitrS m. the Vyāna व्यानभृत

SBr not m. the sacred fire अन्नग्नित्वा RV 1.189.3 wēX

well m. (law or order) सुधारिन् MBh well m. सुधर्मन्

VS.

maintaining n संधारणम् MBh, Kād — धारणा

MBh, R — विधारणम् MBh — विधरणी SBr — भरणम्

MBh, Kāv, etc — भरण्यम् L — पालनम् MBh, Kāv, etc

— प्रतिपालनम् MBh, R — परिशरणम् पोषः Kāv

Pur, etc — समर्थनम् Pratāp, Kuval. — ~~वार्ति~~

maintaining (a theory, etc) ^{वादिक} उक्तनिर्वाहः mfn MBh m.

उक्तनिर्वाहः

an assertion (आसनम्) m. a post against an enemy

आसनम् m. servants भृत्यभरणम् MBh.

being maintained (N. of Agni) भरतः RV, Br, Kaus.

the desire to maintain रिरक्षिषा Hariv.

maint^eenance n भृति f RV, etc सम्भारः

(ifc f आ) W भृत्सा L (भृति) भर्त्सन n RV

वृत्ति f SrS, Mn, MBh, etc, वृत्तिन्, वृत्तिन् (ifc)

MBh, Kāv, etc यात्रा Mn, MBh, etc यापनम्

यापना MBh स्थिति f Mālatīm.

affording maint^eenance वृत्तिदातृ वृत्तिद, ~~वृत्ति~~ mfn MBh, R,

BhP complete m. सम्भृति f W to get m. for वृत्ति-कृ,

वृत्ति कृप् (caus) with gen the giving ~~of~~ m. वृत्तिदानम्

W having no means of m. क्षीणवृत्ति mfn Mn, 8.341 a

hindrance to m. वृत्त्युपरोधः MBh m. derived by a Brāhman

from other Brahmins only शुक्लवृत्ति f MW m. in existen

ce स्थिति m. of a household गृहपौषणम् Kathās 2.55.

the m. of a sacred and perpetual fire गृहपति m (Pāṇ

6.2.18) L, गृहधर्म m. of a scholar during the period

of his studies by his teacher पालि f (in most meanings

and ifc f also ई) L m. of (fire) शुभ्रपणम् (ifc)

MBh m. of life स्थिति f ŚvetUp, R, Kālad, BhP,

Sarvad m. of the body शरीरवृत्ति f Ragh, शरीरस्थिति

f Hcar, Kād m. of the sacred domestic fire आग्निरक्षणम्

on account of the m. of भृत्यार्थम् ind (gen) Ragh 1.18

(v.l. for भूयर्थम्) one who seeks a m. for himself during

his studentship स्वाध्यायार्थिन् m Mn 11.1.2 one who

seeks to provide a m. for his Guru गुर्वर्थ mfn Gaut

5.21, Mn 11 to procure a m. for वृत्ति-क (caus) with

gen scantly m. दुर्भृति f RV 7.1.22 a servant who

works only for the m. भोगभृतकः W to undertake the

m. of a sacred fire अग्निहोत्रसंयोगं कृ with a m. सवृत्ति

mfn Mricch.

majestic adj प्रतापवत् MBh, R, etc, प्रतापिन्

MBh, Hariv, Rājat — ऐश्वर्य f(ई) MBh, BhP, Kathās,

etc — युतिमत MBh, R, etc — युग्मिन् RV —

माहात्म्य Mn 5.94.

very majestic महाप्रताप MW.

majesty n I प्रतापः Mn, MBh, etc विभवः ~~प्रतापः~~ R,

Kālid, VarBrS, etc प्रभावः (ifc fआ) Mn, MBh,

etc तेजस n (often pl) AV, VS, etc, तेजस्विता

Hcar 5.435, तेजो .

II आयन्ति f, आयति f, आयती f —

उन्नतलम् Ragh दीधिति f Bhartr 2.2 —

द्युति f Mn, MBh, Vār, Kāv, etc द्युम्नम् RV, AV,

ŚrS, MBh 1.6406 धामन m RV, MBh, Kāv, Pur —

भगः (ifc fआ) RV, AV, Br, GrS, BhP भास

n f L मज्जनम् RV, AV महस n Inser,

Kāv, Kathās, BhP — महिमन् m RV, etc — माहात्म्यम्

MBh, Kāv, etc — राज्यपदम् L — लक्ष्मी (ifc mfn)

इं)) Kāv, Kathās, Rājat — विराज् f TS, Br, ŚrS

— श्री AV, etc.

attended with fame and majesty and power कीर्ति —

अभिष्टिद्युम्न

प्रतापबलसहित

mfn being of benevolent m.

mf(आ)n RV 4.51.7 deprived of m. महत्वरहित mfn MW

of great m. (said of gods and men) महातेजस् mfn Mn, MBh

R, महातेज mfn BhP pos-essed of fame and m. and

power कीर्तिप्रतापबलसहित mfn proceeding from consci

ous m. प्रभावज mfn W royal m. राजलक्ष्मी Kālid,

Rājat, etc Siva's m. शिवमहिम्न m.

containing the major subject सपक्ष mfn MW.

containing the major term सपक्ष mfn MW —

(in logic) साध्यवत् mfn W an instance in which the

m. term is found सपक्षः MW (in logic) the m. term

in a syllogism साध्यम् W.

majority n बहुलम्

Mn 8.73

— प्रायः

SBr,

K Lāty, Mn, MBh, etc — भूमन् m RV, etc — (in

law) व्यवहारः L.

majority in law (fitness for legal proceedings)व्यवहारिता one competent to manage his own affairs (i.e.one who has passed his 16th year and ~~leg~~ legally arrivedat his ~~nd~~ m.) व्यवहारज्ञ mfn Nār.

the figure resembling the Makara मकरिका Kād

'formed like a M.' (a variety of *Caesalpinia banduccia*)

मकराकारः L 'M. abode' (the sea) मकरावासः MBh,

R, मकरावासः MBh of M. मकरी (in comp). ~~###~~

'full of Makaras' (the sea) मकरिन् m L mine of

M. मकराकरः Nalōd 'receptacle of M.' (the sea)

मकराकरः Kathās.

M.

Nalōd 'receptacle of M.' (the sea)

Kathās.

make vb I कृ cl 2 P Ā, cl 2 P Ā, cl 5 P Ā,

cl 8 P Ā, RV, ŚBr, etc कृ cl 2 P Ā, cl 1 P Ā

cl 5 P Ā, cl 8 P Ā, RV, etc प्रकृ प्रकरोति, प्रकुरुते

प्रकृणोति, प्रकृणुते RV, etc रच cl 10

(Dhātup 35.12) रचयति R, Var, etc विरच

विरचयति (rarely Ā) Kāv, Kathās, etc — उपरच

caus उपरचयति Kād — विधा विदधाति, विधत्ते

Mn, MBh, etc — विधा विदधाति, विधत्ते Kāv, Kathās,

etc — संविधा संविदधाति, संविधत्ते (two acc)

Naish — आधा आदधाति, आधत्ते Ragh, Mālav,

Rājat, etc — धा Ā RV, TBr, ŚvetUp, etc —

घट् caus घटयति (Pāṇ 6.4.92, exceptionally

घटयते Rājat 4.543) Mṛicch, VarBr, Pañcat, etc —

परिकल्प् caus परिकल्पयति Yājñ, Ragh, Kathās —

कल्प् caus कल्पयति, कल्पयते RV, AV, ŚBr, MBh,

etc.

II आरभ् P Ā — उपासृज् Ā RV 8.27.11 — कल् ^{rarely} (~~rarely~~ Ā) कल्यति (कल्यते)

Bhartr 3.20, Sāh — चर् cl 1 चरति rarely

चरते RV, AV, etc — चर् cl 1 चरति

rarely चरते R 2.107.19 — च्यु cl 1 च्यवते

(ep. also च्यवति) RV 1.48.2, 4.30.22, 8.45.25 —

तक्ष् cl 1 तक्षति (ep. also Ā) RV, AV — निवृत्caus निवर्तयति RV, etc — निष्पाद् ^{यति,} caus निष्पाद-

निष्पादयते MBh, R, Var, etc — प्रतक्ष् RV —

प्रतन् प्रतनोति, प्रतनुते (acc) MBh, Kāv, Rājāt

— प्रतिपद् प्रतिपद्यते MBh — प्रवृत्त caus

प्रवर्तयति MBh, Kāv, etc — बन्ध cl 9 बध्नाति

(rarely बध्नाति, cl 1 बन्धाति, बन्धते MBh, cl 4

बध्याति Hariv) MBh, Kāv, etc — मा cl 2 माति

(Dhātup 24.54) cl 3 मिमीते (25.6) cl 4 मायते

(26.33) RV — विचर् विचरति Mn, MBh, etc

— वितन् वितनोति, वितनुते Prasannar —

(fig.) वे cl 1 वयति, वयते — संकु

caus संस्कारयति (two acc) MBh — संजन् caus

संजनयति MBh, R, etc — सम्भू caus सम्भावयति

AitBr, MBh, etc — साध caus साधयति Śak,

BhP — स्था caus स्थापयति, स्थापयते ŚvetUp,

MBh, Kāv, etc.

III शील cl 1 शीलति Dhātup 15.16 —

शील ~~शील~~ caus (cl 10) शीलयति Āpast, MBh, Kāv,

etc.

to make a mark विलिख विलिखति Gol, MBh,

etc to m. anyone one's Guru गुरुकृ (acc) Hyog 3.

25 to m. (any one young) तक्ष cl 1 तक्षति (ep.

also Ā (acc) (acc) RV to m. away with anything .i.e.

not to keep one's promise निर्विजं कृ to m. away

with one's self आहन् आहते Daś 91.15 to

m. by miracle निमि निमिजोति Divyāv to m.

for यत् cl 1 यतते RV, Br — प्रवी

प्रवेति RV to m. from निस्तक्ष निस्तक्षति (abl)

RV, AV, Śāṅkhśr to m. in an instant जञ्जना ind (one-

mat) with कृ DaivBr 3.17 (जलगलयमान Nir 7.13) to

m. inquiries चि class cl 5 चिनोति MBh 3.2659,

Bhartr, Kathās 26.136 to m. into रच cl 10 (Dhātup

35.12) रचयति (with double acc) Bālar — प्रकृ

प्रकरोति, प्रकुरुते, प्रकृजोति, प्रकृणुते etc, Mn,

MBh, etc to 7/8 m. liable to कृ cl 2 P Ā, cl 1 P

Ā, cl 5 P Ā, cl 8 P Ā (dat) RV 3.41.6, ŚBr 4 to m.

like कृ cl 2 Ā, cl 1 Ā, cl 5 Ā, cl 8 Ā (with

adverbs ending in वत्) to m. one's own आत्मनीकृ

Kād — पयसि पयसिते RV, Br — स्वी कृ

स्वीकरोति, स्वीकुरुते ŚBr, etc to m. one's self

ill मान्धं कृ to m. out of निर्मा निर्मिमीते TS, AV.

Br, निर्माति Kāv, Pur (abl) TS, Br, Mn, etc

to ~~make~~ m. over अनुप्रदा Buddh — आतिदिश —

अनुसंदिश — (to) आरिच P — उपधा

उपदधाति, उपधत्ते Ragh — उपाकृ उपाकरोति,

उपाकुरुते MBh, R — (to) विन्यस् विन्यस्यति (rarely

विन्यसति) (loc) Vikr to m. ready विधा विद-

धाति, विधत्ते RV, AV, Br, Up — समञ्ज^{समङ्के} समनक्ति, ।

RV to m. similar कृ cl 2 Ā, cl 1 Ā, cl 5

Ā, cl 8 Ā (with adverbs ending in वत्) to m. small-

er संकुच (संकुच्य) caus संकोचयति Bhartr

to m. subject कृ cl 2 Ā, cl 1 Ā, cl 5 Ā, cl 8

Ā (with adverbs ending in सात्) Pāṇ 5.4.52 ff to m.

true अभिध्याकृ MBh to m. up अन्वाह SBr, etc

to m. up one's mind व्यवसायंकृ — मतिं कृ or धा or धृ

or आ धा or समाधा or आ रथा or समासा with loc, dat, acc with

प्रति or अर्थम् ifc — बुद्धिं कृ बुद्धिं प्रकृ —

समाधा समादधाति, समाधत्ते (with मतिम्) —

समाधा समादधाति, समाधत्ते (with मतिम्) (follow-

ed by इति) to m. use of कृ cl 2 P Ā, cl 1 P Ā,

cl 5 P Ā, cl 8 P Ā (instr) ŚvetUp, Mn 10.91, MBh, etc

— उपभुज् उपभुङ्क्ते (ep also उपभुञ्जते) to

m. water मूत्रम् कृ — प्रमिह् प्रमेहति MBh to m.

water against मूत्राय Nom मूत्रयति (Dhātup 35.

55, ep. also मूत्रयते) MBh, Var, Bhp to m. water in

the direction of प्रतिमिह् प्रतिमेहति (acc) MBh, R

to m. water towards मिह् cl 1 (Dhātup 23.23)

मेहति (ep. also मेहेते) (acc) RV, etc to m.

water upon मिह् cl 1 (Dhātup 23.23) मेहति (ep.

also मेहेते) (loc or acc) RV, etc to m. way for

यम् cl 1 यच्छति (Ved also यच्छते and Ved ep.

यमति, यमते) (with मार्गम्) MBh.

to cause to make रच्य cl 10 (Dhātup 25.12)

रचयति (with double acc) Uttarar — मिह

caus मेहयति RV.

to cause to be made निमि caus निमिपयति

Rājet, Kathās — प्रकृ caus प्रकारयति Gaut.

to make anything out of उपपद् caus उपपादयति

Prab to m. into सम्पद् caus सम्पादयति (rarely

सम्पादयते) (acc) Kathās — प्रकल्प caus

प्रकल्पयति Bhp to m. out प्रकृप् caus प्रकल्पयति

Var — अवधृ caus अवधारयति MBh, etc to m.

over to स्था caus स्थापयति, स्थापयते Yājñ,

Ratnāv, Kathās.

to have anything made by another कृ caus

कारयति, कारयते (double acc, instr, & acc).

to wish to make कृ desid चिकीर्षति ep. & also

चिकीर्षते AV 12.4.19, ŚBr, KātyŚr, Mn, etc

विधा desid विदधित्सति, विदधित्सते (two acc) BhP

विदधित्सा Rājāt — निर्मा desid निर्मित्सति

Naish.

maker n कर्तृ mfn X RV, AV, etc, MBh, Mn,

etc, कर्तृक mfn — कर mf (ई rarely डा) n

(esp. ifc) AV 12.2.2, Mn, Pañcat, etc — कार mf (ई) n

ifc — कारु m f Mn, Yājñ, etc — विधातृ

m RV, etc — निर्मातृ m (निर्मात्री) MBh, Hariv, etc

— विनिर्मातृ m MBh — स्रष्टृ m Nir, Rājat —

प्रणेतृ m MBh, Hariv — प्रतिमा m AV, VS.

the maker of all सर्वकर्तृ m KapS, Kālac —

(N of 'Siva) सर्वकर. MBh the m. of all things सर्वकारिण

n MW a m. of carriages त्वष्टृ m AV 12.3.33, तष्टृ m.

of divine implements ~~esp~~ esp. of Indra's thunder bolt and

teacher of the Ribhus

त्वष्ट

RV 1.4-6.10, Hariv

12146 f, R 2.91.12.

one who makes

कृ

mfn RV, AV, etc, MBh, Mn,

etc,

कृक

mfn

सजः

a woman who m. cint-

ments

आञ्जनीकारी VS 30.14.

making adj कारिन् Yājñ, MBh, etc (mostly ifc

ŚBr, Mn, etc) — कर ∅ f(इ rarely आ) (esp.

ifc) AV 12.2.2, Mn, Pāṇcat, etc — कुवणि —

कृत only ifc (Pāṇ 6.1.182) — कार f(इ)

ifc — करण f(इ) (esp. ifc) R, etc —

कारक f(इका) (generally ifc) MBh, etc — विदान

RV — (an attack) प्रदानम् Pāṇcat.

making all विश्वकृत or m AV, ŚBr, etc m.

all things सर्वकारिन् W m. an end अन्तकृत् m.

an end of the body शरीरान्तकर MBh, R m. animals

tremble सत्त्वमेजय Bhatt m. a noise like that of

the agitated sea उद्दतार्णवनिस्वन making a person a Brāhman

आक्षिप्तकारक Pat on Pāṇ 2.2.6 m. a sore व्रणकारिणः

व्रणकृत L m. day दिनकर f(इ) m. free space

लोककृत RV, AV, TS, etc, लोककृत 'm. light'

(shining, glittering) आस्कर MBh, Bhartr, v.l. भास्कर

भास्कर making/X/ m. light दिनकर f(इ) 'm. light'

little effort' (inert) अल्पचेष्टित m. abeissance कृतप्रणाम

m. time कालकार SvetUp m. true सत्यसाधन Hariv

m. united efforts बह्वेधम Rājat m. valid प्रायक

f(इका) L m. vigorous efforts कृतविक्रम 'm. water at

home' (a lazy or indolent man) गेहे मेहिन् ४ पात्रे समितादि &

मुच्यते रोह्यादि not m. efforts अमलत RV 2.24.5

(Gmn).

intending to make चिक्कीषु (Pāṇ 3.2.168, Kās)

(with acc or ifc) MBh, R, Pāṇ 2.3.69, Kās, BhP, Kathās.

intending to have made चिक्कारिषु Sinhās.

wishing to make संनिधित्सु Harav — संनिधित्सु

Harav — निधित्सु MBh, Kāv, etc.

(the act of) making n करणम् (very often ~~ifc~~)

ifc) ŚBr, MBh, etc — कृति f ŚBr 10, ChUp, Pāncat

Kāś, etc — करः (ifc) — कराणि f —

रचनम् Kāv — विधानम् Mn, MBh, etc —

निर्माणम् MBh, Kāv, etc — निर्मिति f Rājat —

सम्पादनम् Kāv, Pāncat, Kathās — घटनम्, घटना

Dhūrtas 1.7, Kathās 123.140, Hyog 3.102 — परिकल्पनम्

— परिकल्पना — उपकल्पना Susr — कल्पनम्

L, कल्पना Susr, BhP — कल्पना Comm on MBh.

making a family वंशकरः MBh, R //// m. again

पुनःकरणम् Baudh, Vait 'm. beautiful' (the act of shar-

ing) भद्राकरणम् L 'm. before' (the original form of

anything, etc) प्रकृति f Prāt, Nir, Jaim, MBh

m. effort समुत्पत्तनम् w 'm. happy' (N of Buddhist

world) सुरवाकरः SaddhP the m. into the form of a

thunderbolt वज्रीकरणम् Cat the m. of friends

मित्त्रकरणम् Pāṇ 1.3.25, Vārtt 1, Pat m. one's

self friend मित्त्रकरणम् Pāṇ 1.3.25, Vārtt 1 Pat m.

peace पञ्चबन्धः Ragh m. sacred संस्कारः (ifc f आ)

Mn, MBh, etc 'm. space' (a lock of hair) संस्कारः L

'm. the sound 'sū' (a boar, hog) इवकरः. m. two rules of

what might be stated as one योगनिर्भागः Pān, Sch m. up

अन्वाहरणम् Comm on Lāṭy, अन्वाहारः Lāṭy m. valid

प्रापणम् TPrāt, Sch m. water upon सम्भूत्रणम् (comp)

VarBrS.

desire to make चिकीर्षा (Pān 3.3.102, Kās) (gene

rally ifc) MBh 1, R 1.5, Pān 2.33.66, Kās (with gen) BhP

2 f, (चिकीर्षा) 11.9.26 intention to m. चिकीर्षा (Pān

3.3.102, Kās) (generally ifc) MBh 1, R 1.5, Pān 2.33.66,

Kās (with gen) BhP 2 f, (चिकीर्षा) 11.9.26.

Malabathron लवङ्गपत्रा Npr, लवङ्गपर्णी L.

maladministration n दुर्नीति f Jātakam.

दुर्नीति, दुर्नीति f Jātakam.

a kind of malady (black and blue marks in the face)

नीलिका Susr.

Malaya n चन्दनगिरि m L चन्दनाचलः L

चन्दनाद्रि m Rājat 4.156 .

the Malaya mountain आषाढः L the M. mountains

जम्बूटः L the M. a range दक्षिणाचलः L

श्रीरवण्डुपृथ्वीधरः Near M. tree मलयकुमः

agh .

male n नरः , etc .

male n पुन्नामधेय mfn Kaus, R पुरुषः

, etc पुरुषम् ifc at पुरुष

वृषः Kasilh वृषन् m, n, r

कमितृ mfn Kasilh हिण्डिरः, हिण्डीरः

not male निष्पुरुष mfn V addressed to a m. deity

(as a hymn) पुन्देवत cat any m. animal वृषन् n

, or, or, or any m. animal in general अरुषभः or

born after a m. child : (having an elder brother)

पुमनुजा Pan 3.2.1 0 Vas bringing forth a m. child

पुंसुवनम् A bringing forth only m. children पुंसु

f mfn consisting in m. children वीरपेडास contain-

ing a m. being पुंसवत् mfn V designated as m. पुमास्व

mn 4.3.6, ch a variation for m. beings कुमारव्या

mn 4.1.48, ch desirous of m. सुखकाम and

desirous of m. offspring वीरकाम mn 4.1.49, and

a all m. अण्डीरः L a m. and a female child पुंस्त्रियो

mn 4.1.49 m. and female द्वंद्वम् m, fr, m, m, m,

etc the m. and female rivers नदनदी (in comp)

a m. animal पुन्ध्वजः L a m. being पुंस m, etc

a m. child पुंस्पुत्रः mn 4.3.6, m — वीरः m, m,

Br, Grīr a m. creature (lit. ' having a body') पिण्डिन्

Prājñā the m. generative organ प्रजननम्, Br

शिशुः Infant — शिशुः, शिशुम्

Virile, etc ' marked ' (membran virile) पुंश्चिह्नम् L

marked ' (a male animal) पुंस्त्वजः L a m. mouse

मौषिकारः Tat on Jan 4.1.12 a m. Mousikara

पुंस्त्वजः Virile the m. of an animal वीरः

Prājñā the n. of any animal वृषः m. offspring

पुमपत्यम् L the n. organ. लिङ्गम् (once लिङ्गः)

Tris, ifc f आ, इ only in विष्णुलिङ्ग) h, i, etc

— पुंलिङ्गम् — स्मरस्तम्भः L the n.

origin of generation पुंस्प्रजननम् fir — प्रकृति

2 L — सपः TBr, ĀsvŚr, Maitrs a m. person

पुमान् पुरुषः Ānkhya, 12, 'm. production rite' (M. of

the second of the twelve Āyāśhras performed in the third

month of gestation and before the period of quickening)

पुंसवनम् (with 22 sc. व्रत) 12, 13, etc 14.

relation of a king राजबान्धवः Grā, Rajat the m.

representative of a family मूलपुरुषः Grā a m. Chief

पुंश्चोरः L a m.odiacal sign पुरुषक्षेत्रम् Var

the mother of a m. child वीरमातृ f m, m

वीरसू L — पुण्यश्रुति f W one who has

no produced m. children निष्पुरुष mfn m .7 produc-

in a m. child पुंसवन mfn m Var wearing m. attire

पुंवेष्ट mf(आ)n Kathas without the m. अनुषभ

to desire the male

वृषस्य

Non

वृषस्यति

m,

Matt, Mathas .

malédiction n

शापः

(ifc f

आ)

m, f, etc

शमः

L

शमनम्

malevolence n हिंसात्मता Bear — इरस्यता RV

5.40.7 — निराकारिष्युता ^{Susr} — पुरोभागः Mālav.

free from malevolence अद्वेषिन् mfn free from m.

and passionate desire अद्वेषरागिन् mfn without m. अद्वेष्ट

ind RV.

maledictory adj आभिचारिणिक f(इ) KātyŚr,

आभिचारिणिक f(इ) .

malevolent adj अहितेच्छु — अपकारार्थिन् —

द्रोहबुद्धि MW — पापसंकुलप f(आ) R — पापदर्शिन्,

पापदर्शिन् R — पापनिश्चय MBh, R — दुष्टात्मन्

MBh, दुष्टान्तरात्मन् — दुष्टचेतस Mn, R, दुष्टधी, ~~दुष्ट~~, दुष्ट-

दुष्टमानस

मति MW L f(इ) MW — दुःशासुस् RV 10.33.1 —

दूढी

RV, दूढ्य

Pāṇ, RV

— ^{आग्नि}पुरो L Kālid.not malevolent

अग्निषेज्य

RV, अद्देष RV 8.68.10

& 10.45.12

a m. being

पिशान्यः

(ifc f आ) AV, etc,

पिशान्य

m RV 1.133.5.to be malevolent

अरातिम

Nom

P

AV 4.36.1, अरा^{तिम}Nom

अरातीयति

Ved.

malevolently disposed विकरुद्धधी mfn Rājat.

malice n जैरोभाष्यम् Kālid — इष्या — जिघांसा

W — निकारः W — रक्षस्त्वम् RV — व्यापादः

Buddh — व्यापादनम् W — शठता L, शठत्वम्

Sāh — हंसः (ifc f आ) L.

conduct free from malice अक्रोहवृत्ति f freedom

from m. अद्रोहः free from m. अद्रोहिन् mfn —

अद्रुह (RV) अद्रुहाण (RV 5.70.2) अद्रुहिन (SV) mfn —

अद्रैध mfn free from m. in speech अद्रोधवाच mfn

RV, AV full of m. द्रोहपर mfn Rajat loving freedom

from m. अद्रोधावित mfn AV to bear m. द्रुह cl 4 द्रुह्यति

(ep. and metr also द्रुह्यते) absol MBh, Hit.

malicious adj I द्रोहवृत्ति Rājat — क्रुध RV 5.

40.7 — कुराशय Brab 2. $\frac{28}{29}$, BhP — अपकारार्थिन्

विषहृदय Hit.

II अघामु RV, etc — अनर्थभाव — अशिसान RV

— कुल्लुक f(आ) (Naigh 3.2) L — कुण्डुक L

कुधुश्नु Rājat 7.1267 — कुरितात्मन् Subh 147

कुर्जन Kathās — (rarely) कुमति — कुःशंस

RV, AV, etc — निदट, निदुट — नृशंसनाट MBh

— नृशंसय f(आ) MBh — फेरन L — मात्सर

f(इ) L, मात्सरिक् Kam — व्याड L (with loc)

— व्यापन्नचित्त Divyāv — शठधी Mricch, शठ । बुद्धि

Prasāṅg, शठमति VP — शाबर L — साभ्यसूय

Ragh, Śis.

not malicious निद्रोहि Rājat — अनभिद्रुह

RV 2.41.5 m. act विचेष्टितम् W m. laughter विहसवाट् । हासः

Dharmas' m. person गोष्ठीध्वः L sacrifice compared to a

m. demon यशमेनि f ŚBr using m. words द्रोघ

RV 6.62.9.

done maliciouslyअपकृतmfnm. inclined

द्रोहित

mfn

L

m. minded

द्रोहबुद्धि

MW.

malignant adjदुर्धर्मा

Nir 10.5,

दुर्बुद्धि

MBh, R, etc

etc

दुराधर्मा RVदुष्टभावः Āp, MBh, Rदुष्टविप्रहृत्य Hitउग्रपश्य AV 7.109.6दन्दश्च (Pān)

3.2.166) MBh 5.1245, Car 3.8

दुरेव दुर्विज्ञेसु RVदुर्हृदि AVदुःशेव RV 1.42.2पिशुन

— यातुमत, यातुमावत् ^{RV} — रक्षस्विन् ^{RV, AV} —

वक्त्र f(आ) Kāv, Kethās, Sāh — विरुद्धी ^{Rajat} —

शठ f(आ) Āpast, Mn, MBh, etc, शण्ड L —

शिवेतर BhP.

malignant against द्वेषिन् (gen or comp) MBh, nariv

Susr, Kāv, etc a m. aspect पातः Sūryas m. langu-

age विरुद्धशंसनम् ^L a m. person ताम्रसः ^L a m.

planet पापकः Var m. regard वक्त्रदृष्टि ^f MW.

malignity n अराति f KV — पैकुनम्, पैकुन्यम्

Mn, MBh, etc.

a malignant man असज्जनः Kād.

mallet n मुद्गरः MBh, Kāv, etc — विद्यनः TS,

अ/ ĀpŚr — उद्घातः .

a kind of mallet वृषारनः TBr, ŚBr — a m. for break

ing small stones कुटः L.

the malleus of the ear अन्तस्थमुद्गरः (in anatomy).

a kind of Mallikā शात भीरु m L.

^l
matt n लेवमन् m RV 10.62.8, VS, AitBr 8.5 & 16

man n मनुष्यः RV, etc — मानवः RV, etc —

मनुजः MBh, Kāv, etc — मनुजातः MBh — मनुजात्मजः

L — मनुभू m L — मानुषः (ifc f आ) RV, etc

— मनु m RV, VS, AitBr, Tār — मनुस m RV,

VS — मनुषः RV — मनु m L — नरः TS,

etc — नृ m — तयः RV, Nir 11.36 —

नारः Tār (v.1.) — पुरुषः RV, etc — पुरुषप३

m W — पुरुषन् ifc Pat, पुरुष — पुंस m

RV, etc — वृषन् m RV, AV, VS, Br — वृषः

Kāśikh — वृषसानु m L — जनः (इ वृषादि) RV,

etc — मर्त्यः RV, etc — मर्तः RV, VS —

मर्त्यनिवासिन् ^m Hariv — मर्त्यः RV, VS, Br.

II अण्डीरः L — अधिकारिन् ^m L — अयम् जन्तुः

KathUp 2.20, SvetUp 3.20, Mn 12.99 — अथर्वान् ^m L —

असुभृत् ^m BhP — आयु ^m — एधत् ^m Un

1.79 — कर्माहिः L — कलेवरपुष् ^m Bhām —

कुण्डीरः L — चेतनः Sarvad 2.221 — जगतीचरः

MBh 12.6970 — जनिमात्, जनीमात् ^{mfn} Mear 7.32 —

जन्तु ^m RV, Mn, etc — जन्मिन् ^m Pañcat 1.1.93,

2.3.19 — जारसानः Un — देहवात् ^m MBh, BhP —

देहिन् m Mn, MBh, Kāv, etc — द्विपद m —

(contemptuously) द्विपदः Kathās 6.63 — द्विनाहु m —

Kathās 53.94 — धनः Naigh 2.3, Pañc 2.109 —

धूतजिन्तु m L — नहुस् m — निदधु m L

— पञ्चजनः Hcar — पदार्थः Var, Kāv, Pur —

उद्गतः Var — पूरु m RV — प्रजा (ifc

f आ) — प्राणभाज् m Śis, प्राणभृत् mfn Śor, etc

— प्राणिन् m Ś-r, etc, (also प्राणिन् m ĀpŚr) —

भविन् mfn Vcar — भुवनम् RV, etc — भूतलस्थानः

Gal — भूमिगोचरः Uttamac — भूमिजः L —

भूमिस्पृश m L — भूस्थः L — भूस्पृश m L

— वाजिन m RV — वीरः Rv, etc — (esp)

शरीरिन m Mn, Yājñ, MBh, etc — संसारिन m

Śāntis, Mālatīm, HBaris — स्त्रीवधः L — स्थूरः L

— हिण्डिरः, हिण्डिरः L.

no man अमनुष्यः KātuŚr, R 2.93.21 ~~अ=म=म=म=म=म=~~

a m. (as opp. to woman) मनुष्यः Mn, Mārkaṇḍ abiding with

a man वीरस्थ mfn MaitrS absence of ~~man~~ m. निलोक

(prob) MBh the aim of m. पुमर्थः TBr, Sch any

other being but a m. अमनुष्यः KātyŚr, R 2.93.21 any

thing but a m. अमानुष mf(इ)n RV 10.95.8 as far as

lies in ~~m~~ m.'s power मानुष्यम् (loc) Kād a bad m.

कुप्युरुषः g आहुतादि the being a m. पुंस्त्वम् Pur

पुम्भावः Daś — नामम् Bhadrab मानव

belonging to a m. मानव mf(इ)n RV, etc (esp) a

brave m. वीरः RV, etc the character of a m. पुम्प्रकृति

f Var the condition of m. मनुष्यता R, MarkP, मनुष्यत्वम्

TBr, Mn, etc consisting of seven lengths of a m. सप्तपुरुष

mfn स्त्री a daughter of a m. मानवी RV, etc derived

from a m. पौरुषेय mf(इ)n RV, VS, AV, Br, MBh descend

ed from ~~the~~ m. मानव mf(इ)n RV, etc descended

from one and the same m. पुनरुप्य mfn Comm on Pāṇ 4.3.

62 a dog of a m. नृकुक्षुरः Rājat (esp.) on eminent

m. वीरः RV, etc every m. सर्वनरः Vedāntas

'family firebrand' a m. who ruins his family कुलाङ्गारः

Pāṇcat, BhP, Prasannar a fight between m. and ~~horse~~ horse

नारहयम् Hariv (v.l. नरहय) fit for a m. पौरुषम् mf

(इ)n BhP for m. पुरुषार्थम् ind W the form of a

m. पुरुषम् MW a good m. सत्पुरुषः Kāv, Kām, etc

— सुमनस m L having a ~~the~~ m.'s energy तेजस पुरुषः

mfn AV having only one m. एकपुरुष mfn Bhp 6.5.7

having the form of a m. पुरुष mf(आ)n MaitrS he

that m. सक mf(आ)n RV, AV imitating a m.

नृविदम्ब mfn Bhp a learned m. सुधी m

L 1. a m. नरवत् ind MW — पुंवत् ind

¹⁴Bh, Kāv — पुंसवत् ind HParis a little ~~man~~ m. ^{वीरकः}

RV 8.91.2 the living soul combined with the qualities of

m. पडु.प।जन्तुजीवः Tattvas (like) in a m. पुंवत्

ind MBh, Kāv made by, ~~man~~ m. पौकषेय mf(इ)n RV,

VS, AV, Br, MBh a m. and his wife सवधूकः Kathās

m. and wife

स्त्रीपुंसौ

m du Yājñ, MBh, etc

स्त्रीपुंस m ŚBr, Lāṭy, etc — स्त्रीपुरुषम् Heat,

स्त्रीपुरुषम् Sinhās — भ्रातापती m du (g राजदन्तादि)

'm.-ape' (N. of a semi-divine being standing in a partic.

relation to Indra or Indrānī) वृषा कपि m RV 10.86

a m. as a sacrificial victim पुरुषपशु BhP 'm.-beast' (a brute in human form) नरपशु m BhP —(a brute of a man) नृपशु m Venis a m. belongingto the first of the 3 twice born classes and of the fouroriginal divisions of the Hindū body (generally a priest)

जाति
 ब्राह्मणः RV, etc a m. belonging to the Mlecchas म्लेच्छः

m MBh a m. belonging to the tribe of the Pañcālas पञ्चालः

L a m. belonging to the Vidarbha वैदर्भकः Cat m.-

boar (Vishṇu in his 3rd Avatāra) नृवराहः AgP m. by

man यथापुरुषम् ind L — प्रतिपुरुष, प्रतिपूरुष (ibc)

प्रतिपुरुषम्, प्रतिपूरुषम् ind Br, GrŚrS, near, Āp —

यथापुंसम् ind ĀpGr, Sch 'm.-crocodile' (N. of a kind)

kind of Kirāt) नरग्राहः R a m. compared to a cloud

yielding rain नृमेघः MārKP 'm.-desired' (a kind of

jasmine) जनेष्टः L 'm.-destroyer' (death) नरान्तकः 'm.-

dog' (a dog of a man) नृकुक्कुरः Rājat 'm.-god' (a Brāh-

man) मनुष्यदेवः SBr (a king) नृदेवः MBh, R

नरदेवः Mn, MBh, etc 'm.-hater' (a rakshas) नर ^{निष}

m Bhatt a m. in general विश m or f L 'm.-

leader' (king) नरनायकः Inscr (a prince) पुरुषनायकः

ChUp m.-like पुरुषविध mfn SBr, TUp पौरुषविधिक

mfn Nir नररूप mf(इ)n W, नररूपिन्

पुरुषसम्मित TBr a m.-like woman नरमानिका, नरमानि- ^{नी}

f L, नरपालिनी Gal 'm.-lord' (a king) नरपति m

Var, Kāv, etc (king or prince) नरेन्द्रः Mn, MBh, etc

____ (a king, etc) मानवपति m VarBrS 'm.-lotus' (an emi-

nent or excellent man) पुरुषपुण्डरीकः, पुरुषपुंगवः W 'm.-

member' (the penis) नराङ्गः, नराङ्गम् L 'm.-moon' (N.

of a prince) नृचन्द्रः Pur ____ (a great or illustrious

man) नृसोमः Ragh 'm.-ocean' (a caravan) जननिवः

Nal 13.16 a m. of a good family कुलपुरुषः Bhartr 1.91

a m. of a particular class हमः (life f आ) L a

m. of affairs धुरीमः W a m. of any one of the first

three classes द्विजः AV, Mn, MBh, etc a m. of busi-

ness धुरंधरः W — धुरीणः W — धुरीमः W

m. of leaves पर्जन्यः Cat a m. of particular char-

acter शङ्खः Ā (शङ्ख) ~~कम्~~ a m. of supernatural

qualities born under a particular constellation हंसः (ifc

f आ) VarBrS a m. of the Bāhikas बाहिकः MBh a

m. of the second caste क्षत्रिण् m L a m. of the second

order युधानः W a m. of the Vaideha caste वैदेहिकः

Mn 10.36 'm.-offering' (the act of devotion due to men)

मनुष्ययज्ञः SBr, ĀsvGr, etc a m. (only when opposed) to

his mother मातरिपुरुषः ३ पात्रे समितादि the m. par exce-

llence मनु m 'm.-protector' (a king) नरपः, परमपुत्रः

Dhūrtan, नरपालः Pañc — नरनाथः R, Pur, etc m.-

sacrifice नृमेधः a m.'s arm नृबाहु m RV a m.

serving as a sacrificial victim नृपशु m BhP m.'s

flesh नरमांसम् Sinhās — नरजाडुः म् Malatīm 'm.-

shelter' (inn, Caravansary) जनाश्रयः Rājat 3.480 'm.'s

horn' (as an example of what cannot exist) नृशृङ्गम् Kap —

मनुष्यशृङ्गम् Sāmkhyas, Sch 'm.-sign' (moustaches) नर । चिह्नम्

Gal a m.'s length पौरुषम् VarBrS a m. standing

above उपरि पुरुषः Daś a m. superior to other people

पुरुषधौरेयकः Heat 'm.-thorn' (a wicked man) लोक । कपटकः

Mn, MBh, R m.-tiger नरव्याघ्रः, नरशावृत्तिः MBh ____ (any

eminent or illustrious man) मनुजव्याघ्रः R '____' (an eminent

man) पुरुषशावृत्तिः W, पुरुषव्याघ्रः MBh, R ____ (N of a

demon) पुरुषव्याघ्रः SBr 'm.-water' (human urine) नृजलः

L a m. who dies without male issue रण्डः MW a m.

who lives by breeding silkworms पुण्ड्रकः Col a m. wish-

ing for conversion पृथग्जनकलयाणकः Divyāv the mark of

a m. पुलक्षमन् n Rājat, पुलिङ्गम् MBh a mere m.

(and nothing else) केवलमानुषः MBh 12 a miserable m.

कुपुरुषः Pañ 6.2.106, MBh, etc the nature of m.

मानुषत्वम्, मानुषता MBh, R, Pur ~~not~~ not a m. अमानुषः

SBh, AitBr, Mn 9.284 — अपुंस m Mn 3.49, etc —

नपुंस (only नपुंसा Bhp), नपुंस (only नपुंसाम

MBh) an old m. जजरः L one who has become m. मर्त्य-

ताम्र प्रातः onw who is both ~~man and woman~~ m. and woman स्त्रीपुंसः

MBh only a m. मनुष्यमात्र mfn MBh particular m.-like

animal मयु m VS, TS, SBh pertaining to m. पुरुष्य

mfn RV relating to m. पौरुषेय mf(इ)n RV, VS, AV,

Br, MBh — पौरुषेय mf(इ)n Bhp — नपुंस्य

mfn RV 9.88.2, 91.2 relation to a m. पुंसुज (L)

पुंयोगः m (Pāṇ 4.1.48) representing a m. नृविडम्ब

mfn Bhr the shape of a m. पुंरूपम् MW smelling of m.

पुरुषगान्धि mfn AV the spirit of m. पुंस m Kapṛ,

Tattvas, Sāṃkhyak, MBh, Pur, Kathās, पुरुष standing on

like
* two feet like a m. पुरुषकः, पुरुषकम् Sis 5-56 the

state of m. मनुष्यता R, MārṅP, मनुष्यत्वम् TBr, Mn, etc

— मानुषत्वम्, मानुषता MBh, R, Pur a stupid m. जलः

(ज्वलादि) Sis 5.37 'that which is called m.'

पुन्नामधेय mfn Kauś, R a very holy m. महाप्रभु m W

a virtuous m. सञ्जनः Mn, etc the ways of m. मत्स्यत्वम्

IV 'what sort of m.?' a mythical being with a horse's body

and the head of a m. किञ्जरः Sis 4.38 'what sort of

m.?' a mythical being with a human figure and the head of a

horse किञ्जरः Mn, MBh, etc a wise m. सुधी m

L — सज्जनः Mn, etc — सत्पुरुषः Kāv, Kām, etc

— सुमनस m L (like) with a m. पुंवत् ind MBh,

Kāv a woman who has become a m. स्त्रीपुंस m MBh the

work of m. पौरुषेयम् AV worthy of a m. पौंसन् mf(इ)n

BhP.

to act like a man पुरुषाय Nom पुरुषायते Hariv

~~xxxx~~ acting like a man पुरुषायित mfn Amar, Sch to

become a m. मानुषीभू मानुषीभवति Kathās — पुरुषीभू

R, Kathās — मनुष्यत्वं with या — मनुष्यता with

with आ इ — नरीभू HParīś to behave like a m.

पुरुषाय Nom पुरुषायते Hariv to change into a m.

मनुजी कृ मनुजीकरोति Kathās.

a quarter of a Māna काविनी L .

manage vb संविधा संविदधाति, संविद्यते Mn, MBh,

etc — प्रसाध^{caus} प्रसाधयति RV, etc — समधिष्ठा

तिष्ठते

समधितिष्ठति, समाधि^{MBh} — अभिसृ^Ā RV 7.38.5

— आचर^{RPrāt}, आचरति Mn 2.110, etc — दन् —

विक्षिप्^{Kāś} विक्षिपति, विक्षिपते on Pāṇ 2.3.57 —

विधु caus विधारयति (rarely विधारयते) MBh —

व्यवहृ व्यवहरति, व्यवहरते Pāṇ 2.3.57, Sch —

सूद caus or cl 10 सूदयति, सूदयते RV. ~~xxxxxx~~

hard to manage दुःस्वभावाचार mfn MBh 4.274, दुःस्वभावाचार्य

mfn Mudr 3.5 to m. that विधा विदधाति, विधत्ते

MBh, R, (यथा). ~~xx/xx/xx~~

to be well managed कृप cl 1 कल्पते (Pāṇ 8.2.

18) AV, TS, ŚBr, etc.

to cause to manage संविधा caus संविधापयति Kād.

of manageable character

नेयधी mfn Rājat.

managed adj संनिहित MBh.

badly managed दुरधिष्ठित MBh 7.3314 ill-m. दुष्प्रणीत

MBh, R well m. सुनीत MBh — सुप्रयुक्त W.

to be managed संविधातव्य MBh, nariv — संविधेय

'Santis' — साध्य MBh, R, etc — ^{व्यम}चेष्टित | n impers

MBh 12.4919

नेय

व्यवहृत्य

Kull on Mn 10.

51.

difficult to be managed

दुःसाध्य

Pañc 1. ²⁵⁸/₂₅₉

दुष्प्रसाधन

MBh,

दुष्प्रसाध्य

Kam

वाह्य
— अनि ।

— दुःसेव्य

MBh 13.2225

easy to be m.

सुकर f(आ)

L.

management n संविधानम् MBh, Kāv, etc — कमानि.

MBh, Mn, Yājñ, etc — नीति f L — रचना MBh,

~~MBh~~ Kāv, etc — वेधः (ifc f आ, इ) VS, Kauś,

Kātyāy — संधि m (exceptionally f) Ragh, Daś. ~~MBh~~

bad management अनयः good m. नयः MBh, Kāv,

etc — सुप्रयोगः MW m. of an elephant घाटम् Gal.

manager n अराति m RV — नौकर्णधारः. (fig)

Kād — मनोः m RV — मनु m RV, (also as f)

— यनु m (ifc also यनुक) RV, Hariv — शेषपति

m L — संग्रहः R, BhP.

manager of a business कामचिन्ताकः Yājñ 2.191 the m.

of a company सूचकः only L m. of a temple स्थानिकः L

the m. of any business व्यवहृ m Yājñ, Sch the m.

(who recites the prologue) एकनः L belonging to the

m. द्रोण्य mfn RV 10.50.4 longing for the m. द्रोण्य

mfn RV 10.50.4.

managing adj यमन f(इ) VS.

expert in managing an elephant गजयान् विद W m. affairs

धूरधर L m. best यमिष्ठ RV m. one's own

affairs रत्नार्थभाज् HParis m. people नेशायमन MaitrS,

Kāth.

managing n चरणम् AV 7.106.1, ŚBr, ŚāṅkhŚr, VP

3.5.13 — नयनम् — विधानम् Mn, MBh, etc.

the art of managing a bow धनुग्रहः MBh, धनुर्धरः

Mn, MBh, R, etc.

man-bull n नरपुङ्गवः Bhag (a king) नरबभः

MW.

the state of abounding in Mandāra trees मन्दारिता

Nalōd.

man-devouring युक्तादक mfn MBh, R.

mane n मूधजा m pl Kathās ____ (of a horse)

केसरम् R, Śak, Pañcat, etc, केसरा KātyŚr ____ (of a

horse) सटा MBh, Kāv, etc ____ (of a lion) सटा MBh,

के Kāv, etc ____ (of a lion) केशः (ifc) अ Pāṇ 4.1.54)

MBh 1.8008, Śak, Sch.

having a mane केशरिन्, केसरिन् mfn MBh 1.3 —

केसरवत् SBr 6 — केशवत् mfn RV 8.116, 5, केडव

Pāṇ 5.2.109 — सटालः Kathās — सजाल mfn

Kathās (v.l. सटाल) — (as Indra's and Agni's horses)

केशिन् mfn (Pāṇ 5.2.109) RV a lion's m.

सिंहकेसरः W, सिंहकेशरः जातम् Kathās

65 the red m. of a lion सटापाटलः; the tips of m. केश-

राग्रम् Hit with flying m. चालत्सट mfn Bear.

man-eater n मानुषादः' _____ ' (a Rakshas, etc)

नराशः Bhatt, नराशनः R ' _____ ' (a Pakshasa)

पुरुषाशिन _____ m W _____ (a wolf) जनाशनः L .

peculiar to man-eaters ^{९९}मानुषाद _____ mfn Hariv

relating to m.-eaters ^{९९}मानुषाद _____ mfn Hariv .

man-eating adj नरभुज MW .

maned n सतालः (v.l. सजाल) Kathās _____

सजाल Kathās (v.l. सताल) .

red-maned (as a horse) पाटलशमक mfn R .

maneless adj निजलिप्तक TS, Sch .

' mane-marked ' (a lion) सटाङ्ग L .

Manes n अग्निष्वत्ता m pl. RV 10.15.11, VS, अग्निस्वत्तः

m pl. (in Epic and later texts) कव्यभुजः,

कव्यभोजनाः m pl. L पद्मगालस्थाः pl L .

making offerings to manes इज्या Pan 3.3.98,

Katy¹Sr, MBh, Bhag, Susr, Ragh, etc not having the M. as

deities आपितृदेवस्य mfn SBr one who is of no use to

m. अनक्षापुरुषः SBr, AitBr, Katy¹Sr .

the tree Spondias mangifera अमलः —

अध्वगभोग्यः .

Mangifera indica आम्रः Bh, R, Sak, etc

— राजफलः L — स्तीप्रिय mfn L —

कीरिष्टः L .

the seed of the Mangifera indica नारिकेल (L) .

Mangifera sylvatica वनाम्रः L कोशाम्रः

Bhpr जन्तुपादपः L लाक्षावृक्षः L

सुकोशकः L सुरक्तकः L

(Kosamra) क्षुद्राम्रः L .

the plant Mangifera sylvatica कृमिवृक्षः, क्रिमिवृक्षः

Bhpr the fruit of M. sylvatica plant कोशाम्रः Susr .

mangled adj क्षतविक्षत W ..

mango n (blossoming in March or April) वसन्तदु m

वसन्तदुमः L, वसन्तशाखिन् m Dharmas .

containing mango trees आम्रिन् mfn Comm on Pan

a fragrant species of m. मकरन्दः L a highly prized

species of m. वेदुरसाकः L a highly valued species of m.

वनेज्यः L a kind of fragrant m. पुण्डरीकः L

वैलिभुक्प्रियः L a kind of m. कङ्कः L

नीलकपिशकः L नृपवल्लभः L नृपासजः

L मदनच्छाफलम् L मधुरः L

महाराजयूतः L मन्मथानन्दः L

महाराजफलः L राजपुत्रः L m. fool

दुग्धताक्षिराम W, दुग्धाम्रम् L a m. forest

आम्रवणम् (Pan 8.4.5) E, Paś, etc m. oil

आम्रतैलम्

L

— सहकारितैलम्

Susr a sort of

fragrant m. सुपक्वः

L

— सुगन्धि

m L

sour m.fried with salt, mustard, and Asa foetida

झाति

fBhpr 5.11.155 unripe m. fried with salt, mustard and Asafoetida

झाति

f Bhpr 5.11.155 .made of mangoes (as sauce) आम्रमयmfn Lmilk an m. दुग्धतान्त्रियम् , दुग्धाम्त्रम् L .the mango tree आम्रः

MBh, R, Śak, etc

पूतः MBh, R, Śak, etc, पुतः L — पूतकः

L — कामसरवः L — कामाङ्गः L —

कामेष्टः Npr — केशवायुधः L — कोशिन

m L — कौकिलावासः L — गन्धबन्धु m L —

दुर्गन्धः L, भाग्न — नास्तितदः, नास्तितदः —

नृपप्रियः (only L) — परपुष्टमहोत्सवः L —

पिकबन्धु m L, पिकनान्धवः L — पिकरागः, पिकवल्लभः

L — प्रियाम्बु m L — फलश्रेष्ठः L —

फलोत्पत्तिः m L — भृङ्गभीष्टः L — मादिरा-^{संस्कृत}

L — मधुदूतः L — मधुदुमः L — मधुह्री

L — मधुगन्धः L — मधुवावासः L —

मन्मथात्म्यः L — (?) महाकाव्यः W —

माकन्दः Kav — मुनि m L — मृषालङ्कारः

L — मोदारुण्यः L — रसालः Prasannar —

लक्ष्मीशः L — वसन्तदूतः L — वृद्धवाहनः

L — वेलः L — शिववल्लभः W — श्लोपदप्रभवः

L ९९ श्यावतलः L षट्पदातिथि m L _____

संचष्टः L सीधुरसः L सुमदनः

L a kind of fragrant m. tree सहकारः MBh, Kav, etc

a kind of m. tree कपिलफलः L कामः L

(महाराजचूत) कामायुधः L _____

पक्रतलामः L, पक्रलतामः W मध्वामः L

महाचूतः L सहारः Un 3.139, Sch

सुरवतकः L the large m. tree स्थूलामः L

the m. tree (the fruit of which is sometimes repened in

straw) पलाशदोहदः L _____ (the mango being one of

the blossoms which tip the arrows of Kām-deva) शिरेषः W

a m. tree in blossom विबुद्धयुतः Mālav a m. tree

standing near समीपसहकारः Sak 4.13 (v.l.) the stat

of a m. tree सहकारता Mālav the state of being a m.

tree (?) आग्निमन m Pān 5.1.123 (gana दुर्गादि)

आग्निमन a young m. tree कालयुतः Ragh .

the dried peel of the Mangosteen रक्तपूरकम् L .

manhating adj ~~कु~~ पुरुषेष्टिनि .

manhood n मनुष्यता R, MarkP, मनुष्यलम् TBr, Im, etc

— मानुषम् RV, etc, मानुषता, मानुषलम्

MBh, R, Pur, मानुष्यम् MBh, Hariv, etc — पुरुषलम्

MBh, Pur — पौरुषम् R, पौरुषता, पौरुषलम्

W — पुरुषता — नरता, नरलम् Pur —

पुरुषत्वम् Yājñ, Susr — पुम्भावः Das —

पौंशम् BhP, पौंश्यम् RV — नृता Śis

— उत्थानम् MBh, Rājāt, Āp, etc — नृणाम् RV,

VS, AV, Kāth, Tār, धन Naigh 2.110 — यौवनम्

AV, etc .

devoid of manhood निष्पौष्ट्य^{११} mfn Prab 2.18 one

who has fully attained m. सम्प्राप्तयौवन^{११} mfn MBh ' want

of m. ' पुंस्त्वदोषः Gal .

mania n (as illness) उन्मादः .

manic^a n उन्मत्तचित्त Bear.

maniac-like adj उन्मत्तरूप — उन्मत्तदर्शन .

the as manieth यतिथि mf(ई)n SBr on the

' m. ' day बहुतिथौहनि Nal 9.12 .

manifest adj I प्रकट f(आ) Sūryas, Kav,

Kathās , Pur, etc _____ प्रकटीभूत Kāv, Pur, Pañc

_____ स्फुट MBh, varBrS, etc _____ विस्पष्ट Mn,

MBh, etc _____ प्रत्यक्ष f(आ) ŚBr, etc _____

प्रकाश Mn, MBh, etc _____ प्रकाशित _____

अभिव्यक्त Śak, Ragh, etc _____ प्रव्यक्त Susr

_____ आविर्भूत _____ आविष्कृत _____ आविष्ट

RV _____ साविष्कार W .

II अक्षिभू AV 20.136.4, VS _____ अगूढ

— अन्तर्हित — अभिचक्ष्य RV 8.4.7 —

उत्प्लुत L — जात TS, VS, etc — निराकरण

Venīś — पटु f(पटु or पट्टी) L — फ

(only L) — वहिष्कृत Kathas — विविक्त

AV, TBr — विवृत (also वीवृत) MBh, VarBrS,

etc — विशद Hariv, Pricch, Rājat — हस्तहाय

Bālar — हस्तारूढ Hariv .

not manifest अव्यक्त Up, Pān, Mn, etc —

अप्रकाश f(आ) .

become manifest

प्रादुर्भूत

MBh, Kāv, etc. ~~प्रकाश~~to become manifest

प्रादुर

(with अस or भू) आविर्भू

RV, AV, ŚBr, Śak, Megh, etc

प्रकाश प्रकाशते

(ep. also प्रकाशति) Up, MBh, Kāv, etc

सम्प्रकाश

सम्प्रकाशते

MBh, R

प्रतिभा प्रतिभाति

Up, MBh, etc

अवभा अवभाति

MBh 3.10094,

BhP, Rājāt

स्फुरतां गम् अभिव्यज्ज

अभिव्यज्यते

pass

~~अभिव्यज्यते~~ अवभास अवभासेत

प्राच्यत प्राच्येति, प्राच्यिक्ते

RV, TS

प्रविकसत प्रविकसति

Prasannar

विज्ञा

pass ChUp 7.2.1 becoming m. उद्देदु Sak 85 d, Kum,

Bhartr, Sāh, etc to be m. अवकाश अवकाशते SBr

becoming m. अवभासनम् Sāh परिस्पृति f

Kual कर्म m f L becoming m. before any one

पुरःस्फुरत W the becoming m. of what has not been

before अभूतप्रादुर्भावः the being m. प्रकाश्यता Pajat

to be made m. प्रकाशयन् Sāmkhyak, Sāmk, Sā h to be

m. स्फुर cl 6 (Dhātup 28.95) स्फुरति (m.c. also

स्फुरते

) Nrisup, MBh, etc having a m. aperture

आविर्मुख

in a more m. way आविस्तराम् ind SBr

in a very m. way आविस्तराम् ind SBr interpreted

i.e. become m. निरुक्त MBh 9.1316 made m. सम्प्रकाशित

MBh _____ उपसूचित MBh _____ प्रचारित MW made

m. by characteristics उल्लिङ्गित Kir 14.2 made m.

by marks उल्लिङ्गित Kir 14.2 to make m. द्युत caus

द्योतयति

(द्योतयते

Bhatt) ShadyBr, Laty,

Samk, Sah _____ अवभास _____ caus _____ Susr _____ सम्प्रकाश

caus सम्प्रकाशयति Lalit _____ विचक्ष विचक्षे TV

_____ साट् _____ cl 10 साटयति Dhātup 35.84 making

m. अभिव्यञ्जनम् L _____ प्रस्फोटनम् L _____

प्रख्या _____ Dasar _____ द्योतनम् _____ Samk, Sarvad

_____ प्रत्यक्षीकरणम् W _____ निर्भासनम् Sarvad

_____ विवृत्ति _____ f Sarvad _____ प्रकाशिन _____ Pāncat

_____ प्रकाशक _____ f(इका) Sah, MarkP (in Vedānta

phil) — अवभासक — अवभासिन

Nyāyam — द्योतनक f(इका) perfectly m. सुविस्पष्ट

NrisUp quite m. अद्भुतम् Aitār very m. सुस्पष्ट

Kathas, Rājat — परिस्पष्ट BhP — सुव्यक्त MBh

R, etc (सुव्यक्तम् ind) .

the intention to manifest one's self विबुधूषा

desid BhP wishing to make m. व्याप्तिजिषु —

विवरिषु Bhatt to wish to m. one's self विबुधूषा

desid, BhP .

to be manifested अभिव्यञ्ज pass अभिव्यञ्ज्यते ^{ज्यते}

व्यञ्ज pass व्यञ्ज्यते PW, Ragh, Pāncat

दृश pass दृश्यते (ep also दृशति) Mn,

MBh, Kāv, etc विभू विभवति PW, TS, MundUp

समि pass समीयते BhP .

the act of making manifest व्यक्तीकरणम् Dhātup,

Jātakam to become m. प्रकट Nom प्रकटति Hariv, प्रकटीभू

Kāv, Kathās व्यक्तीभू व्यक्तीभवति MBh, arBrS ,

Rājat — स्फुटीभू स्फुटीभवति Naish, Sarvad —

व्यक्तिम् भज, व्यक्तिम् आ या, व्यक्तिम् आगम —

व्यक्तीभूत the becoming n. व्यक्तीभावः Samk

made m. व्यक्तीकृत to make m. व्यक्तीक व्यक्तीकरोति

Kathas — स्फुटीक स्फुटीकरोति Kād, Pratāp .

manifest vb I प्रकटय Nom प्रकटयति Kāv,

Pur, प्रकटाय Nom प्रकटायति VarP, प्रकटीकृ Kāv

Pānc, etc व्यञ्ज caus व्यञ्जयति Mn, MBh,

etc व्यञ्ज व्यनक्ति, व्यङ्ग्येत्तु PV, etc

व्यक्तय Nom व्यक्तयति Pharms' प्रकाश

caus प्रकाशयति (rarely प्रकाशयते) Up, MBh, Kāv, etc

संनिकाश caus संनिकाशयति Bh, Kir 13.

35 प्रादुर (with कृ) विवृ विवृणोति

विवृणुते RV, etc .

आहसति
II आह (seldom A MBh, BhP, R, etc

आह caus आहारयति, आहारयते MBh, P, Hariv

तन् cl 8 तनोति, तनुते Ragh 3.25, Śak,

Bhartr, etc दिश intens ददिष्टे RV

पिशुनय Nom पिशुनयति Śak, Patnāv प्रगुणय

Nom प्रगुणयति Nyāyam प्रत्युपस्था caus

प्रत्युपस्थापयति Śamk प्रभाष प्रभाषते (ep.

also प्रभाषति) MBh, Kāv, etc प्रोद्धु प्रोद्धति

Pancar प्राग्भीकृ caus प्राग्भीकृत्यति Cat

प्रसूच प्रसूचयति MBh भा cl 2 भाति

Bhatt भू caus भावयति rarely भावयते MBh,

Kam, Das वितन वितनोति, वितनुते RV, etc

विभू caus विभावयति SāṅkhBr, MBh, etc

विविच्य विविनक्ति MBh संवह cl 1 संवहति,

संवहते BhP संनिध्या caus संनिधापयति

BhP _____ सू caus सारयति cl 10 P Viddh _____ सूय

cl 10 (Dhātup 35.21) सूयति Maitrīp, MBh, Kāv, et

III लञ्ज cl 10 लञ्जयति Dhātup 35.66 (v.l.)

लञ्जापयति .

to manifest affection प्रणी प्रणयति, प्रणयते

MBh to m. one's self प्रतिभास् प्रतिभासेत Pājat .

manifestation n I प्राकट्यम्

Nilak _____

सम्प्रकाशनम्

Kām _____

प्रकाशः

MBh, Kāv, Sāh _____

प्रकाशत्वम्

Sāh _____

स्फुटीकरणम्

Kād, Sāmk

आविर्भावः

SBr, ChUp, Sāh, आविर्भूति

f _____

आविष्करणम्, आविष्कारः

Sāh _____

प्रादुर्भावः

GrSrs, MBh, etc, प्रादुष्यम्

Un 2.118 Sch _____

प्रादुष्करणम्

अभिव्यक्ति

~~अभिव्यक्ति~~

GrSrs _____

~~प्रव्यक्ति~~

f Pān 8.1.15,

Sāh, etc _____

~~व्यक्तता~~ प्रव्यक्ति

f Susr _____

व्यक्तता

ॐक्तत्वम् Up, Kathās — व्यञ्जनम् Susr, Rājat

II (in Vedānta phil.) अवभासः — उद्भावनम्

Karand — ओजस् n L — तनु f Śak 1.1

— तनु f IV, etc — देहः, देहम् —

प्रचारः MBh, Kāv, etc — प्रणयः Mricch

— प्रपञ्चः MāndUp, Kāv, Kathās — प्रबोधः

Pancat (v.l.) — प्रतिमिति f BhP — प्रवृत्ति

f SvetUp, Kālid, Rājat — प्रागल्भ्यम् Kpr —

मूर्ति

f TBr, Mn, MBh, etc

विकाशः

L

विजृम्भितम्

Kāv, Kathās, Sarvad

विकासितम्

Cat

विकासः

(ifc f आ) Rit, Git

व्यूहः

MBh, BhP, Sarvad

व्यूहक

(ifc) AgP,

व्यूह

व्याकरणम्

MBh, Hariv

संस्था

(ifc f आ) Up, MBh, etc

संदर्शनम्

Kāv, Sāh

स्फुरणम्

Sāh, BhP, Sarvad

स्फूर्ति

f

Kāv, Rājat

स्मैरः

W .

absence of manifestation विकाराः, विकारात्म L

the first m. of divine power इच्छारूपम् (in dram)

the first m. of the germ (bija) of the plot उद्भूतः Sāh

Dasar, Pratāpar forming a m. of तनूकृत mfn (gen.)

ŚāṅkhŚr 7.10.14 having m. साविष्कार mfn W m. of

प्रपञ्चः (gen.) Hit, Bhāṣā m. of a deity

देवतादर्शनम् NrisUp m. of affection रागबन्धः

Kālid m. of great might महाविभूति f BHP m. of

knowledge विद्याविकासितम् m. of one's self स्वप्रकाशतम्

m. of power वीर्यविभूति f Kum the m. of Śiva

शिवप्रादुर्भावः MW m. of strength वीर्यविभूति f Kum the

m. of the quality Sattva (personified as a king) सत्त्वप्रकाशः

Cat sudden m. of विस्फूर्जितम् (comp) Paṅg, Prab the

taking place of a m. सम्प्रकाशता Buddh visible m.

व्यक्ति f MBh, Kāv, etc .

having numerous manifestations शतात्मन् mfn MW .

manifested adj I ~~सत्त्व~~ प्रकटित, प्रकटीकृत Kāv, Pur

_____ व्यक्त MBh, Kāv, etc _____ प्रादुष्कृत Mn, MBh,

etc _____ प्रत्यक्षीकृत W _____ संदर्शित Mālav

_____ सम्प्रदर्शित MBh _____ दृष्ट Kāv, Pañc, Hit .

II अभिरुच्यत MBh, Yājñ 3.301 _____ उद्धारित

_____ दीपित MBh, R, etc _____ परिनिष्पादित

Karand _____ बद्ध (esp. ibc) MBh, Kāv, etc _____

भावित Das _____ विस्फारित Śis, Jātakam _____

व्यपेक्ष MBh _____ संसूचित BhP, Pañcat .

not manifested अप्रकाशित, अप्रकाशमान.

to become manifested in the presence of सनिधा

pass of caus सनिधाप्यते (gen.) BhP becoming m. in

the form of the world लोककल्प BhP completely m.

पुष्पित f(आ) Kathās consuming all m. things

(said of time) व्यक्तभुज MW fully m. (occurring

in the names of various Buddhas) संकुसुमित having

clearly m. rays शान्तिगु RV 8.17.12 (Say) 'having

m. form ' (N. of Vishnu) व्यक्तरूपः MW having

various actions m. व्यञ्जितवृत्तिभेदः MW ' the m. one'

(N. of Vishnu) व्यक्तः MW not easily m. दुरुदय

BhP 3.15.50 one whose form is m. प्रादुष्कृतवपुस् Rājat

that which is m. व्यङ्ग्य f(आ) Śamk, Śāh various-

ly m. पूर्वणीक RV _____ पुरुजात RV to be

m. प्रकाशनीय MW _____ सम्प्रकाश्य Pāncat

_____ अभिधातव्य _____ प्रकार्य Pānc _____ भावनीय

Nilak

સંસૂચ્ય

Dasar not to be m. અપ્રકાશ્યmanif s ing adj અભિવ્યક્ત BhP, Sāh

વ્યક્ત

f (इका) (gen. or comp) Fn, BhP

વ્યક્ત

Hariv, (v.l. વ્યક્ત)

સમ્પ્રકાશક

Lalit

ઉપનિબંધન

BhP,

Sarvad _____ भावन f(ई) MBh, Kāv, BhP _____

भाविन् Mallin _____ विभावन Hariv .

(Karman) manifesting itself at a subsequent period

अपरवेदनीयम् Dharmas 132 m. the form of a circle

आविर्मण्डल Kir 14.65 .

manifesting n प्रकटनम् ŚārngP _____

प्रकटीकरणम् Cat _____ अभिधानम् _____ अभिहिते

f L _____ उद्घाटनम् MarkP, Say _____ पिशुन (ifc)

Kālid, Kathās, Pur _____ विभावनम् Kull on In 9.76

_____ संसूचनम् MBh .

manifestly अद्वा ind Ved — अपरोक्षतः ind

SB̄r 14 — वेद्या instr. sg. (nom) and pl. RV

— समक्षं, समक्षात्, समक्षे, समक्षतः ind RV, etc

— साक्षात् ind AV, etc — अभिव्यक्तम् ind

Yājñ, N — आविस् ind RV, AV, VS .

one who has not manifestly committed a crime

अविश्रयातदोष mfn Gaut .

manifestness n स्फुटता bhatt — स्फुटत्वम्

Śamk, Sarvad, Ganit — प्राकाश्यम्

MBh, Kāv, Suśr.

manifold adj I बहुविध f(आ) MBh, Kāv, etc

— बहुप्रकार MarkP — बहुरूप f(आ)

VS, etc — बहुरूपक f(इका) MBh, बहुरूपेण

BhP — बहुविधाकर R — बहुशास्त्र f(आ)

TS, TBr _____ बहुतय TS, बहुतिथ MBh, Kāv,

Pur _____ बहन् Kāv _____ बाहुल ६ संकलादि

_____ नानाविध्य Mn, MBh, etc _____ नानाप्रकार R,

Susr _____ नानारूप Av, TBr, Mn, etc _____ नानाकार

Var, Rajat _____ विविध्य f(आ) Mn, MBh, etc .

II उच्चावच _____ चित्र f(आ) Mn 9.248, Yājñ

1.287, MBh, etc _____ नवनव Vcar, HParis _____

नानासय ChUp _____ नानाभाव f(आ) Vajracch,

नानाभूत TPrāt, Sch _____ नैक f(आ) Yājñ,

Mn, etc _____ नैकभेद L _____ नैकविकल्प

Das, नैकविध Var _____ परुष्यम् AitBr _____

पूगतिथ Pañ 5.2.52 _____ पृथग्रूप L _____

पृथग्विध Mn, Mbh, etc _____ पृथु f(वी) or

रु (RV, etc _____ पृश्नि (pl.) TS _____

बहुकल्प MBh _____ बहुगुण MBh, R _____

बहुविस्तर f(आ) MBh, Hariv _____ भूरिशः

ind MBh, Kāv, etc _____ मिश्र _____ f(आ) _____ TS, etc

_____ मिश्रक _____ विकल्पित BhP _____ विविच

f(आ) Mn, MBh, etc _____ विभिन्न Kathās, MārKP

_____ विलक्षण f(आ) BhP _____ विश्वरूप f(आ, ई)

RV, AV, TS, etc _____ विषुरूप f(आ) RV, TS, VS,

विष्णु RV _____ वैश्वरूप Susr, वैश्वरूप्य

Hariv _____ व्यस्त Prab, Kāvāḍ _____ व्यामिश्र

MBh, R, etc _____ संकीर्ण Bhar, Pāsar _____ सर्व

f(आ) MBh, etc _____ (applied to musical instruments)

शताङ्ग

MBh .

appearing in manifold form विभूतन m hidden

in m. disguised प्रचुरच्छल MBh in a m. way चित्रथा

ind BhP 3.6.10 ' m! birth (of plants and animals)

विशेषी

विशेषी f Mn, MBh, etc, m. condition अनेकता,

अनेकलभ m. in essence बहुधात्मक mf (इका)

R m. invocation पुरुहूति f BhP m. murder बृहद्वधः

BhP of m. nature (Śiva) नैकात्मन Śivag simple

yet m. एकानेकस्वरूप VP 1.2.3 very m. बहुचित्र

Pancat — सुचित्र f(आ) Hariv ^{विभक्त} manifolded

MBh, Kav, etc .

being manifold i.e. divided in two अनेकीभवत्

made m. बहुलीकृत MBh, Hariv, Pur to make m. बहुधाकृ

MBh making m. अनेकीकरणम् .

manifoldly बहुधा ind IV, etc नैकधा

ind, Bh, Hariv, etc बहुराः ind, TS, etc

बहुप्रकारम् ind R विचित्रम् ind BhP .

so manifoldly तावच्छस (तावच्छस) ind

(Vop) TS 1.5.9.2 .

manifoldness n I बाहुल्यम् ६ प्राक्कादि

(Kas) — बाहुल्यम् Kar on Pan 2.1.32, Pat

— बाहुल्यम् ६ पृश्वादि — वैचित्र्यम्

Kap, Hit, VarBrS, etc, वैचित्र्यम् Rajat —

नानात्वम् Br, Bh, etc — नानायोगः Kap .

II प्रपञ्चाः Kāv, Śamk, Pañcat — विकल्पः

KatySr, Bh, etc — विकल्पत्वम् Susr — वितानः,

वितानम् Gīt — विरूपता Sarvad —

विभक्तत्वम् Vām 4.1.7 (quot) — वैश्वरूप्यम्

Sāṃkhyak .

manifoldness of the Brahna-Sāman नानाब्रह्मसामलम्

Laty subject to no m. निष्प्रपञ्च. mfn BhP .

manikin n (contemptuously) माणवकः _____

वीरकः RV 8.91.2 .

manioc-root वराहः L — वीरः L .

mankind n I मनुष्यजातम् Gaut, मनुष्यजाति f Hit

— मनुष्यविश f (AitBr), मनुष्यविश्व (TS)

मनुष्यविशा (Kāth) — मनु m RV, IS, AitBr, TAr

— मानवाः m pl. RV, etc — लोकाः m pl.

In, MBh, etc _____ लौकिकः MBh _____ विश्वजनः

VS, TBr _____ जनता _____ f (Pan 4.2.43) IV 5.18.12, TS

2, TBr 1f, AitBr, VarBrS, 'Sis', etc _____ जनपदः W

_____ पुरुषाः _____ m pl.

II आयु _____ m RV _____ जगतः _____ m pl. Rajat,

3.4.4, जगती L _____ जगन्ति _____ m pl. Kpr 10.51⁵⁰ (Sāh

& Kuval) _____ जीवलोकः RV 10.18.8, AV 18.2.34,

SB 13.8.4, MBh, etc _____ द्विपद _____ n sg. _____ नहुस

collect also नहुषः m pl. RV — नृ m RV, etc —

पञ्चजनः Hear — पृतनाः f pl. Naigh 2.3

प्रजा
— भुवनम् (ifc f आ) — भुवनम् RV, etc

— मन्तु m L — मर्त्यनिवासिन् m Hariv —

वीराः m pl — वैश्वानरम् TBr .

belonging to mankind मानुष mf(ई)n RV, etc

beneficial to m. लोकहित mfA confusion of m. लोकसंकरः

R destroying the m. जगद्धातिन् mfA esteem of m.

पुरुषबहुमानः Bhartr knowing the heart of m.

पुरुषान्तरवेदिन्

MW knowledge of m. पुरुषज्ञानम्

Mn 7.211 the love of m. लोकानुरागः Sah the respect

of m. पुरुष पुरुषबहुमानः Bhartr similar to m. जनकल्प

f(अत) AitBr 6.32, SankhSr 12.21.1 unfit for m. अजन्म

mfn .

manliness n वीरता, वीरत्वम्

VS, MBh, etc

___ वीर्यम् (ifc f आ) RV, etc ___ पौरुषम्

MBh, Kāv, etc, ^{११}पौरुष्यम्

MarkP

___ पुरुषत्वम्

MBh, Pur ___ पुरुषता ___ मानुषत्वम्, मानुषता

MBh, R, Pur, मानुष्यम्

MBh, Hariv, etc

___ अवलीनता

Bagh 8.83 ___ पुंलक्ष्मन् n Rājat, पुंलिङ्गम् MBh

___ वृषत्वम्, वृषलनम्

RV, TS

___ वृष्यम्

RV, AV, Kaus

^{११}शौरीरम्

R

^{११}शौरीर्यम् .

in respect of manliness यथावीर्यम् ind P, BhP

not knowing his m. अतद्वीर्याविद्वत् BhP 6.17.10

of great m. वृद्धवृष्णिग TS, वृद्धवृष्ण AV ' produ-

ced from m. ' (a son) वीर्यज BhP relating to m.

पतिपौत्रविक

mf(इ)n MBh .

' man - lion ' n (an eminent man or hero) पुरुषसिंहः

Kav ' _____ ' (a great or illustrious man) नृसिंहः

MBh, R ' _____ ' (great warrior) नरसिंहः MBh, R

' _____ ' (Vishnu in his fourth Avatār) नृहरि m

Rajat, BhP ' _____ ' (Vishnu in his 4th Avatāra) नृकेशरि

(NrisUp), नृकेशरिन् m Cat ' _____ ' (N. of Vishnu

in his fourth appearance on earth) पुरुषकेशरिन् m

' Sak ' _____ ' (Vishnu in his 4th Avatāra) नरकेशरिन् m

Cat .

the fourth incarnation of Vishnu (as the manlion or

nara-sinha) क्ष० L .

manly adj नर्य _____ वीरवत् RV _____

वीरिन्य EV _____ पौरुष f(ई) SBr, MBh,

etc _____ पौरुष f(ई) BhP, पौरुष Sank _____

मनुष्य f(आ) Gobh, MBh, Hcat _____ मनुष्य

f(आ) RV, AV, ŚBr _____ वृष्य RV _____ वृषभ

RV, AV _____ वृषन् RV, AV, VS, Br _____ वृष्णि

RV _____ अवलीन Bcar _____ वाजिन RV, TS, Br.

doing manly deeds (as Indra) वृषकर्मन् RV

endowed with m. limbs पुरुषगात्र Kaus' to have m. power

वृष A 1 hatup 33.30 having m. vigour पुरुषतेजस्

AV m. act पुरुषकारः MBh, Kāv, etc m. deed वीरकर्मन् n

Vir _____ सुवीर्यम् RV, R _____ पौरुषम् MBh, Kāv,

etc _____ नयम् (with or scil. अपस्) RV

— नृकार Subh — पौंस्यम् RV m. duty

पुरुषाधिकारः Vir m. office पुरुषाधिकारः Kir

m. spirit पौरुषता, पौरुषत्वम् W a m. strength पौंस्यम्

RV m. vigour सुवीर्यम् RV, R — वीर्यम् (ifc fभत्)

MBh, Kav, etc — वृष्यता Cat most m. नृतम

f(आ) RV 6.19.10 — वृष्यः Nilak not quite m.

विपुंसक Kathas performing m. deeds नर्यापस RV, VS

वीर्यकृत् VS, TBr possessed of m. power वृष्यावत्

RV 5.83.2 very m. सुवीर f(आ) RV, AV, VS .

manly-spirited adj वृषमणस्, वृषमण्यु RV .

the manna of the bamboo कर्मरी L, कर्मरकः

पाटीरः (only L) .

manner n I प्रकारः Prāt, Kauś, Mn, MBh, etc

— प्रक्रिया MBh — प्रक्रिया MBh — रीति f

Kāv, Kathās, Sarvad — विधा TS, etc — विधानम्

RV, etc — मार्गः Up, Yājñ, MBh, etc.

II अयनम् ŚBr — अर्थः, अर्थम्^L — क्रमः

— गतम् Pāṇ 1.3.21, Vārtt 5 — गति f

ĀsvGr 1, Sch — जन्मन् n RV 1.87.5, 9.3.9, Sv (v.l.)

मन्मन् RV) Hariv 15718 — दिश f RV —

धमन् n RV, AV, VS — धर्ममात्रम् Jaim, Kāś on Pāṇ

2.3.33 — धामन् n RV, VS — नामन् n RV,

VS, AV — न्यायः TS, Br, Mn, MBh, etc — पयायः

SaddhP — प्रवेशः Lalit — भड्गिः f भड्गिः Vcar

— महसम् L — योगः MBh, Kāv, etc —

रूपम् (ifc f आ rarely ई) Kap — विक्रमः MBh

— वृत्तान्तः (rarely) वृत्तान्तम् MBh, Vikr — श्रतम्

(ifc f आ) RV, etc — संख्या MW — (fig) संचारः

(ifc f आ) — हेतु m MBh, Susr, Yājñ.

acting in such manner एवम् आचार mfn Gaut after

the m. of न्यायेन, न्यायात् ifc after the m. of men

उकषत्ता ind RV — उकषत्ता ind (as instr)

युक्तमत्रा ind appearing in a twofold m. द्वयात्मक mfn

L following this m. एवंन्याय mfn ĀsvŚr 2.5.1.13 having

the m. of anything कल्पः (ifc) in every m. सर्वप्रकारम्

ind MārkP — सर्वप्रकारम् ind MārkP in no m. न कच्चन

RV in the same m. as इव ind in the right m.

सुविधिना instr in such a m. एवंमुक्तम् ind

rat in that m. तेन ind (instr of त) PārGr 2.2,

Mn 4.178, Vop 3.7 in this m. इत्थम् ind RV, AV, TS,

R, Śak, etc — इत्थंकारम् ind Pār 3.4.27 — इति ind

— अनेन यमामेण — इदम् ind R 2.53.31, Śak

— इदं प्रकारम् ind Vop — इमथा ind RV 5.44.1

— पुनंकारम् ind Pāṇ 3.4.27 — पथानेन in this

m. only पुनम् पुन, तथैव in what m. येन in what

m? किम्प्रकारम् ind Vop 7.110 — किम्भूतम् ind in

what m. generally existing? किंशील mfn MBh in what m.

generally living? किंशील mfn MBh in which m. ^{क्रमेण} येन ।

R 2.26.20 m. of action आचारः (ifc f आ Yājñ

1.87, etc) Mn, MBh, etc m. of acting विधि m Mn,

MBh, etc the m. of acting of the wise सदाचरणम् Cat

'the m. of applying the term chattrin to a king' (permitted

synonym) छत्रिन्यायः MBh 3.19, Sch, TāṇḍyaBr 14.11.3,

Sch m. of beasts (said of the remarriage of widows) पशुधर्मः

Mn 9.66 m. of fire अग्निविधा ŚBr m. of going गति

f m. of life चेष्टम् Hariv 5939 — चेष्टा Mn

7.194, KapS 3.51, VarBrS (ifc) etc — चेष्टितम् Mn, MBh,

R, KapS 3.59 ff, Śak, etc (ifc) चेष्टिता Bhar 34.118) —

व्रतम् (ifc f आ) RV, etc m. of pronunciation

करणविन्यायः TPrāt the m. of slaughtering cattle पशुमारः

MBh ~~the~~ m. of speech उपचारः Nyāyad — वाङ्मयम्

RPrāt, Sāh, etc not in the right m. अतीयेन not in %

the usual m. अतीर्थेन of the same m. एकप्रकारः mfn

the only m. of conduct एकायनम् ChUp 7.1.12 a parti-

cular m. of sitting पश्चिमत्तानम् Cat the preceding m.

पूर्वकल्पः PārGr, MBh pure m. of life इच्छितम् 'Sak

the right m. तीर्थम् TS, 'SBr 14, Katy'Gr, MBh 4.1411,

rarely तीर्थः MBh the right m. in which any object is

to be effected कृत्यवर्त्मनः n a secret m. प्रच्छन्नवृत्तिः f

'Sukas traditional m. in a family कुलव्रतम् 'Sak, Mālav,

Ragh 3.70 various m. विप्रकारः MW your honour's m.

(i.e. the way in which you are treated) भवद्विधिः m MW

equal manners समाचारः MBh good ~~xxx~~ m. सभ्यता,

सभ्यत्वम् W having bad m. असाधुवृत्त mf(आ)n Mn

9.80 having good m. साधुवृत्त mf MBh, Kāv, ~~ex~~ Gaut

opposite to good m. सभ्येतर mf Nir, Kāv, Śamk want

of good m. अविनयः Mn 7.40 & 41, Śak, etc.

mansion n हर्म्यम् (ifc f आ) RV, etc —

भवनम् (भवनः ह अध-चादि) Mn, MBh, etc —

वेदमन् n RV, etc — निकेतनम् Mn, MBh, etc —

शास्त्र (ifc) AV, etc, शास्त्रम् — महल्लकः L

— सुधामयः (with or soil प्रासाद) L — स्थानम् भूमि

f MW. ~~an=astrological~~

an astrological mansion क्षेत्रम् VarBrS, VarBr

1.11 (in astrol.) the fifth m. मन्त्रः VarYogay

ground prepared for the site of a m. कुट्टिमः, कुट्टिमम् W

living in a m. हर्म्यचर — mfn Krishnaji a lofty palatial

m. (approached by steps) प्रासादः AdbhBr, MBh, Kāv, etc

a m. of a particular form स्वास्तिकम् स्वास्तिकः, + VarBrS a m. om

a high road मार्गह्यम् Kathās moving in a m. ह्यम्-चर

Krishṇaj. of the second astrological m. कोशः Varyogay,

कोशम् L royal m. राजमन्दिरम् Kām, Kathās, Rājat a

splendid m. महाह्यम् Rājat.

manslaughter n मनुष्यमारणम् Mn 8.296 — युक्तमनधः

AV — निग्रन्थ mfn Gal.

manstealer n मनुष्यहारिन् m L.

manstealing n मनुष्यहारः Sinhās.

mantle n अधिवासः (ŚBr), अधीवासः (RV,

ŚBr, etc), अधीवासस् (Vait) n — प्रावरणम् (ifc f

आ) ŚBr, etc — प्रावरणीयम् L, प्रावारः MBh, Kām,

Mr̥icch (also प्रावारम्) — प्रावृता ShadvBr —

निरुतम् Un 4.172, Sch — निरुतः, निरुता, L,

— निवीतम् — प्रावृतः, प्रावृतम् L — वर्णः (वर्णम्

8 अधर्चादि) (ifc f आ) L — परीधानम् MBh

— आच्छादनम् Pāṇ, Āp, Mn, MBh, etc — द्रापि m RV,

AV — निवीत mf(आ or इ)n — बृहतीका Pāṇ, L

— बृहती L — वैकक्षम् L — वैकक्ष्यम् (ifc

f आ) Hcar.

dressed in a white mantle सिताङ्गुल mfn Vikr

'ghee and a ~~XXXX~~ m.' consecration of a king घृतकम्बलम्

VarBrS 2.5/6 ~~XXXX~~ wearing a bad m. कुप्रावरण mfn L

wearing a black m. नीलनिचोलिण mfn Rājat wearing a

golden m. हिरण्यद्रापि mfn AV.

Mantra n पवित्रम् Mn, Yājñ, MBh.

to address with a Mantra आभिमन्त्र Ā (acc. & instr.

rarely dat and acc [RV 10.191.3]) a female M. (i.e. one

ending with svāhā) सुश्रीमन्त्रः Sarvad a kind of M.

कृष्णान्नवचम् Ø BrahmanvP a kind of prayer or M.

कृष्णकवचम् BrahmapP a M. against poison गारुडम् L

a M. (against snakes) आर्तिमन् m MBh 1.21.88 a M. con-

cluding a sacrifice वाजम् (only L) a M. connected

with the Agnishtoma आग्निष्टोमः L a M. or sacred text

written in the form of a garland स्त्रगनु m RāmatUp

(Sch) a M. or verse of the Veda वेदमन्त्रः a M. recited

at the Rājasūya ceremony राजसूयोमन्त्रः a M. recit-

ed upon making the Puroḍāsa oblation पौरोडाशः Siddh

a M. (saving from snakes) आसितः MBh 2188 a M. used

to charm arrows अस्त्रमन्त्रः Ragh 5.59 the M. with which

नयनः

the Dakṣhiṇā cows are driven southwards दक्षिणाति | ĀpŚr

13.6.9 Siva's M. शिवमन्त्रः Pañcat. by-the

by the Mantras मन्त्रतः ind Mn, R consecrated

by m. मन्त्रकृत mfn MW entitled to use the m. मन्त्रवत्

mfn W from the m. मन्त्रतः ind Mn, -R the having

the same m. एकमन्त्रम् Āpśr, Sch knowledge of m. गुह्यविद्या

VP 1.9.117.

as with Manu मनुवत् ind KātyŚr — मनुष्यवत्

ind 'SBr, KātyŚr, मनुष्यत् ind AV 5.12.8 belonging

to M. मानव mf(इ)n RV, etc derived from M.

मानवीय mfn Kull, मानवेय mfn descended from M.

मानव mf(इ)n RV, etc — मानवीय mfn Kull,

मानवेय mfn.

the eighth Manu सावर्ज्यः MW, सावर्जि like M.

मनुषवत् ind 'SBr, KātyŚr, = मनुष्यत् ind AV 5.12.8

M.'s bowl मनुकपात्रम् Kapiśṭh M.'s dish मनुकपात्रम्

Kapiśṭh 'M.'s libation' मनुसवः M.'s wife मनु f L

मनावी. — मनायी MaitrS — मनावी ६Br

the office of a M. मनुत्वम् BhP the rank of a M.

मनुत्वम् BhP.

a son of M. Cakshus परमेष्ठिन m MarkP.

a son of the third Manu इषः .

manual n संहारः Lāty.

any manual performance हस्तक्रिया MW living by m.

labour त्रात जीवन मूक MW m. labour त्रातः L —

शिल्पकर्मन् n W a m. of logic लक्ष्मिविद्या MBh 13.2195,

Prab, लक्ष्मिशास्त्रम् MBh 12.9678 f, Hariv 1506, Prab the m

of Pingala पैङ्गलम् the m. of the Taittiriya तैत्तिरीयम् कर्म

Sāy on RV 1.65.2 & 5, 4.42.8 m. skill शिल्पस्थानम् Divyāv

a sacred m. देवश्रुतम् L.

'manu-born' (a man) मनुजः MBh, Kāv, etc.

manufactory n शिल्पगृहम् BrahmvP, शिल्पगोहम्

शाला
Kull, शिल्पशालम्, शिल्पशाला^L — शिल्पशालम्, शिल्प

L — अन्वासनम्^L — आवेशनम्^{Mn} — कपटकः

कपटकम् L.

any manufactory यन्त्रगृहम् L.

manufacture n प्रतिभत्नः ^{Si's} 3.54 — व्यूहः

1.

any product of manufacture कारुजः L m. of bas-

kets, etc वंशकर्मन — the m. of fermented liquors

संधानी L.

manufacture vb कृ cl 2 P Ā, cl 1 P Ā, cl 5

P Ā, cl 8 P Ā, MBh, R, etc.

to manufacture (metal) by ~~fl~~ blowing धम cl 1

धमति (धमते Up, MBh) RV, etc.

to cause to manufacture कृ caus कारयति,

कारयते Lāṭy, Yājñ 2.158, MBh, etc.

manufactured adj कार्मिकम् Yājñ 2.180.

not manufactured अकल्पित m. and not manufactu-

red कृताकृत MBh 13.2794, Yājñ 1.286.

a woolen-cloth manufacture कपडकारकः .

manufacturing adj

कृत्

only ifc (Pāṇ 6.1.182).manufacturing n

कृति

f ŚBr 10, ChUp, Pañcat,

Kāś, etc

— कल्पना

Susr, BhP.

manure n पांसु m L.

manuscript n लेख्यम् Kām, Kathās, Sāh — लेखाः

m pl Hariv, Kāv, VarBrS, etc — पुस्तः, पुस्तम् (g अधिचिदि)

Var, Heat, पुस्ता — पुस्तक mf (इका) n Hariv, Kāv, Var,

etc — काचानाकिन् m L — लिपि f Naish, Lalit,

लिपी L.

dropping a line (in a manuscript) दण्डपातः one who

reads from m. लिखितपाठकः Śiksh a string which ties or

keeps together leaves of a m. काचनम्, काचनकम् L.

many adj बहु f(वी, उ) RV (rarely in

Mand 1-9), AV, etc — बहुत f(आ) RV, etc —

बहुतिथ MBh, Kāv, Pur — अनेक — नैक f

(आ) Yājñ, Mn, etc, नैक f(आ) pl — पयसि

Kāv — पुरु f(पूर्वी) RV, etc — पुरुह, पुरुहु 1

— पुष्कल f(आ) MBh, Kāv, etc — प्रचुर f(आ)

— भूयस् — भूरि RV, etc — वृन्द W —

सृष्ट L — स्फूर्ति MBh, R, etc,

not many अबहु amongst m. बहुत्र ind Pāṇ

5.3.10, Sch — बहुत्रा ind RV applicable to m. साधारण रण

f(इ or आ) RV, etc as man m. मातर f(आ ^इ ~~कम्~~ / life)

belonging to m. बहुमध्यग Mn 9.199 — साधारण ^अf

(इ or आ) RV, etc by m. बहुतः ind 'conquering m.'

(N. of a hero on the side of the Pāṇḍus) पुरुजित् m MBh

doing anything for m. years बहुसव Bhr, Sch during m.

days बहुतिथेऽहनि Nal 9.12 the existence of m. अनेक्यम्

'a fight with m.' संग्रामः, रात्रजः MarkP from m. बहुतः

ind from m. sides बहुतः ind Pāṇ 5.3.7.8, Sch

going among m. बहुमध्यग Mn 9.199 having m. agents

पुरुकारकवत् BhP having m. children सुपुत्र f(आ) RV,

RV, TBr, etc the having m. children सुप्रजास्त्वम् RV, VS,

TS having m. desires पुलुकाम RV 1.179.5 having m.

elephants and horses and chariots प्रभूतनागाश्वरथ MBh ~~RV/VS~~

having m. factors पुरुकारकवत् BhP having m. names (said

of Indra) पुरुजामन् RV having m. parts बृहदङ् MW

having m. purposes अनेकान्तिक having m. separations

भूरिवियोग MW in as m. parts यतिधा ind AV in

as m. ways यतिधा .ind AV in m. directions पुरुत्रा

ind in m. places बहुत्र ind Pāṇ 5.3.10, Sch —

अनेकत्र ind — पुरुत्रा ind in m. places ways

उरुधा ind Bhp — कतिचिद् — पुरुत्रा ind

— बहुत्र ind Pāṇ 5.3.10, Sch making m. oblations

भूरिकर्मन् Bhp m. days पुरुदिनानि n pl RV m.

desires नानाकामाः m pl SBr म. (esp. applied to the

ever-recurring dawns) शश्वत् f(ई) RV m. minds

चिन्त संहति f W m. people महत् जनः R 6.101.2

महत् (with जन sg) MBh m. times बहुवारम् ind

वारं वारेण

Caur — भूरिभिर्वारैः, भूरिवारान्, बहुवारम्, वारंवारम्

— अनेकवारम् ind — बहुकृत्वः — भूरिकृत्वः RV

3.18.4 — भूरि कृत्वः RV 3.18.4 — पुकत्रा ind

RV, VS, AV — प्रभूतशः ind Car m. wishes नानाकामाः

m pl ṢBr possessed m. male offspring पुरुवीर f(आ)

धनागम

RV receiving m. and constant supplies of money प्रचुरनित्यम्

Bhartr sacrificing for m. ग्रामयाजनम् Baudh so m.

लावन्मात्र f(ई) (Paṇ 5.2.37, Vārtt 1) ṢBr 5, ~~XXXX~~

Hariv 1204, BhP 4 — कतिपय f(आ,इ) (only BhP 9.18.

39)) SBr, etc to m. बहुत्रा ind RV very m. सुबहु

f(वी) Mn, MBh, etc — पुरुलम RV — सम्बहुत

Lalit, Jātakam.

many-armed adj बहुबाहु

many-coloured

adj

अनेकवर्ण

Bhag

नैकवर्ण

MBh

विरूप

f(आ) RV, TS, Br, Kauś

रूप

विश्व

f(आ ०२३) RV, AV, etc.

many-eyed

adj

भूयक्ष

RV.

many-faced adj. बैकमुख Bear.

many-fibred (said only of the body) adj बहुतन्त्री

many-flowered adj बालपुष्प f(आ) MW.

'many-fruited' (fertile) adj बहुफल W.

many-handed adj भूरिपाणि AV.

many-headed adj बहुमूर्धन W.

many-horned adjबहुशृङ्गा

L

— भूरिशृङ्गा f(आ)

RV.

many-leaved adjबहुलपत्र, बहुलपत्राक्ष f(आ) KātyŚr(a specis of Andropogon) भूरिपत्रः L.

one whose counsels are many-minded अनेकचित्तमन्त्रः .

'many-mouthed' (speaking variously) adj बहुमुख

f(इ) BnP.

appearing in many places

पुरुभू

mfn RVbeing in m. places

पुरुभू

RV.

very many-sided

ज्ञातपथ

mfn MBh, Cat.

manyuदस्म्युहन्mfn

RV 10.83.3.

marvbविधट्causनिधट्याति

Mṛicch, Rājat

—

हन्cl 2

(Dhātup 24.2)

हन्ति

(rarely

हते

, and

cl 1हन्ति

, Ved. also

जिघ्र्णाति, जिघ्र्णते

RV, etc

—हन्मतेcausघातयति, घातयते

MBh, Pāncat.

to be marriedविधट्विधटते

Rājat, Hit.

Maranta dichotoma n आलुपत्रिका L.

Marāthes n महाराष्ट्र का; m pl Cat.

composed in the excellent language of the Marāṭhas

महाराष्ट्र वरिष्ठ भाषामय mfn Sinhās.

the Marāṭhī language महाराष्ट्री (scil भाषा) Sāh,

etc.

marcasite n आवतम् L.

march n ‡ प्रयाणम् RV, etc — प्रयाणकम् Kāv, Pañcat

etc — यात्रा MBh, Kāv, etc — यात्रिकम् MBh —

यामन् n RV,

अज्मः RV — अनीकः, अनीकम् — गाति

f — गमः VarYogay 4.58 — निःशानः, निःशानम्

Sāh — प्रस्थिति f Kād — नज्या L.

no march अग्रगमन n RV 1.181.7 & 8.52.5 m.

(esp. of an army or assailant) प्रस्थानम् MBh, Kāv, etc be-

ing on a m. यात्रिन mfn Kām being the m. (an army) on

चलित mfn L fit for a m. प्रायाणिक mf(इ)n MBh,

प्रायाणिक mf(इ)n MBh, Hariv going on a m. प्रस्थ

mfn a m. after peace has been made संधायगमनम् Kām m.

of an assailant अभिनिर्माणम् L m. to victory जयप्रस्थानम्

W relating to a m. यात्रिक mfn Mn 7.184 the setting

forth on a m. यात्राकरणम् W the unobstructed m. of an army

संसरणम् L.

march vb या cl 2 (Dhātup 24.41) याति RV, etc

— प्रक्रम प्रक्रमति RV, etc.

to march against विचर् विचरति Mn, MBh, etc to

m. against the enemy रिपुं प्रति या to m. forth against

प्रत्युपक्रमते

प्रत्युपक्रम L (acc) GopBr to m. forward पराक्रम

पराक्रमति, पराक्रमते to m. in line यत् cl 1 यतते

RV to m. off अभिप्रया MBh, etc — उदि उदेति AV 3

4.1, MBh, Kum to m. out अभिनिर्ग MBh, etc to m. toge-

ther यत् cl 1 यतते RV to m. to in order to प्रस्था

प्रतिष्ठते (dat inf) ĀsvGr, MBh, Kāv, etc to m. to with

a view to प्रस्था प्रतिष्ठते (acc with or without प्रति

ĀsvGr, MBh, Kāv, etc to m. with an army against अभिषेज्य

Nom अभिषेज्यति (acc) Venis, etc.

to cause to march या caus. यापयति. Kāv, BhP.

marched adj यात RV, etc.

to be marched यातव्य MBh, Hariv.

to be marched against यातव्य Mālav.

marching adj यायिन् (mostly ifc) MBh, Kāv,

etc — प्रयायिन् MBh, R — यात् RV —

प्रस्थायिन् Kathās.

marching n यान .

a drum giving the signal for marching प्रस्थानदुन्दुभि

m Kād for the sake of m. यात्रार्थम् ind MW ~~ind~~ m. against

यानम् (acc with प्रति) Mn, MBh, etc — आक्रमणम् Kathās,

Comm on Mn 7.207 m. against with an army आभियेणनम् (in

comp) Rājat m. and sitting quiet यानासने n du Mn 7.

162 m. forward पराक्रान्ति f JaimUp m. off निराजः

Kāth m. out उदाजः MaṭṭrS 1.10.16 m. to यानम् (Xp)

(loc or comp) Mn, MBh, etc m. upon यानम् (instr or

comp) Mn, MBh, etc necessity of m. against an enemy

अवश्यमातव्यता Kām.

desirous of marching यियासु mfn MBh, Kāv, etc.

desirous of marching against अभिप्रेक्षामिषु mfn Śis

mare n वडवा TS, etc, वडवा, बडवा, बडवा

— वडबधेनु f KātyŚr — अखा (gana अजादि)

~~वडवा~~ RV, etc — घोड़िका L — हमा, हमी nariv,

Kathās — अबली RV, AV — अतिवा L —

तुरगी Satr 14, तुरगकान्ता Śis 3.33 — तुरङ्गमी MBh 4.

254 — तुरङ्गी W — धेना RV 1.101.10, 5.30.9

— प्रसू f L — प्रसूका L — ममी Lāṭy,

Sch — घोषा Śay — वधू f RV 5.47.6, 8.19.

36 — वाजिनी L — वामनी MW — वामी L

— वृष्णी Lāṭy, Sch.

a chariot drawn by mares वडवारयः L drawn by m.

वधूमत् mfn RV driving swift m. वाजिनीवत् mfn RV,

AV, TBr a hundred of camels and ~~mare~~ m. उद्ध्वामिशितम् Ragh

5.32 possessing swift m. वाजिनीवत् mfn RV, AV, TBr.

~~the~~ the month of Mārgasīrsha मृगमासः VarBrS

margin n (lit and fig) सीमन् f n Yājñ,

Kāv, Pur — प्राज्ञः, प्राज्ञम् (ifc f आ) MBh, Kāv,

etc — धारा RV, ŚBr, MBh, Kāv, etc — पात्रि

f (in most meanings and ifc f also इ) MBh, Kāv, etc

— पात्रिका L.

margin of water उदकाणाः ĀśvŚr, PārGr, Śak.

marginally

प्राप्ततः

ind L.marineadj

सामुद्र

XXX

Kaus, Susr, MBh, etc,

Vāgbh

—

समुद्रिय MW,

समुद्र्य

SV

— सैन्धव

f(इ)

Buddh

—

सिन्धुक्

W

—

औदन्वत Bālar

—

जलधिसम्भव^W

—

जलोद्भव

MBh, Susr

—

वारुण

f(इ)

MBh, Kāv, etc

—

सागर

f(इ)

Hariv.

abounding with large marine animals ग्राहीवत् W any

m. animal ग्राहः Mn 6.78, MBh, etc containing large m.

animals ग्राहीवत् W a female m. animal ग्राही R 6.

82.73 ff having m. monsters समन्तर 'lord of m. ~~animals~~

animals' (the sea) यादृशः , यादः पति m L the m.

monster Makara (painted on the banner of Kāmadeva) आसिदंष्ट्रः

आसिदंष्ट्रकः L a particular m. substance प्रलेपकः L.

mariner n सामुद्रः Yājñ — सामुद्रिकः MBh —

उदाधिकः m Vdp — दाशः VS 30.16, Mṛicch 8.408.9,

MBh, Hariv, etc — पालपुत्रः Var.

maritime adj सामुद्रिकः ह धूमादि .

a maritime country वेदिका (with भू) Hariv.

marjoram n मरुबकः (only L), मरुबकः, मरुबः

L — मरीचः L — शीतलकः L — समीरणः

(ife f आ) L — सुगन्धः L — सुरभिपत्रः L —

सुराद्वयः L — तीक्ष्णः NP — तीक्ष्णगन्धः L.

marjoram plant फाणिजसः, फाणिजस्कः ^{Susr, Bhpr} plant

similar to m. फाणिजसः, फाणिजस्कः ^{Susr, Bhpr} white

m. प्रथमकुसुमः or प्रथमकुसुमम् L.

mark n I चिह्नम् MBh, R, etc (ifc f आ)

Ragh 2.7, Ratnāv, 1 $\frac{6}{7}$) — लिङ्गम् (once लिङ्गः NrisUp,

ifc f आ, इ only in लिङ्ग, लिङ्गी) Up, MBh, etc —

लक्षणम् (ifc f आ) Mn, MBh, etc — लक्ष्यम्

(exceptionally with लक्ष्यः as v.l.) Up, Gaut, MBh, etc

— प्रालिखनम् MBh, R — लक्षणक (ifc f इका)

Ping, Sch, लक्षण — लक्षः, लक्षम् RV 2.12.

4, etc — उपलक्षणम् Vikr, Kathās — लक्षमणम्

MBh, R, etc, (often v.l. लक्षण) — लक्ष्मन् n AV,

etc — लक्ष्मी (ifc as mfn (इ) RV 10.71.2, Nir

4.10 — अङ्क. लक्षणम् SākhGr — अङ्क. m f

L — व्यञ्जनकः W — व्यञ्जनम् ĀpŚr, R, Kathās,

etc.

II अनीकरणः L — अन्तु m L — अपदेशः

L — कलङ्कः — कायः L — काष्ठा

VS, TS, ŚBr, etc — केतः BhP 1.16.34 —

केतनम् MBh, R, Ragh 9.38 — केतु m RV, AV,

MBh, etc — गण्डः L — गण्डकः (ifc) Buddh

— चित्रकम् only ifc TBr 1.1.9.5, Sch — छा

L — निक्काम L — निक्केतः rarely निक्केतम्

MBh 3.12541 — धर्मः — ध्वजः MBh, Hariv,

ध्वजम् Hariv 9245 & g अध्यादि — निदर्शनम्

MBh, Hariv, Susr — निमित्तम् MBh — न्यङ्गः TBr,

SBr, ApBr — पदम् (rarely पदः) RV, etc

— पाति f (in most meanings and ifc f also ई)

L — पिप्पु m Nal — पुण्डः L, पुण्ड्र —

पृषतः Var — प्रतिकायः Ktr — मयि L

— मयादा RV, etc — रूपम् (ifc f आ

rarely ई) VS, etc — त्राहणम् Kālid, BhP —

लोतः Un 3.86, Sch — वसुन mfn RV 1.182.1

2.19.8, etc, नयुना RV 4.5.13, 10.49.5 — वितरेखा

MBh, Sṣr — इडुम् L.

absence of mark वितक्षत्वम् W — वैलक्ष्यम् (ifc f)

आ) W the act of making a m. वितरेखनम् Dhātup the

act of throwing a spear so as to touch the m. lightly

अक्षुण्णवेध Divyāv any characteristic m. विशेषलक्षणम्

W any m. अङ्कः — पादमुद्रा Rājat — प्रज्ञानम्

AV, MBh, R, etc — मुद्रा MBh, Kāv, etc —

ललापम्, ललापनम् n (only L) — इडुम् MW

any m. on the body etc. indicating a future king राजलक्ष्णम्

४७७/ Das any m. on the forehead विशेषः L, तिलक

any specific m. विशेषलक्षणम् W bad m. दैवर्णिकम् Divyāv

based upon a characteristic m. लैङ्गिक mfn Sāy the

bearer of any characteristic m. धर्मिन m Kap bearing

a m. (esp. that of a criminal) ध्वजवत् mfn Yājñ 3.243

bearing the same m. समङ्क mfn SBr become a m.

चिह्नभूत mfn Nal 17 the being a m. लक्षणत्वम् Sāh the

being endowed with any characteristic m. धर्मिता (ifc)

Sarvad a boundary-m. सीमा लिङ्गम् Mn, Divyāv, Sch

characteristic m. धर्मन् n (esp. ifc) SBr, MBh, Var,

Kap, Kāv — नामन् n RV, VS, AV a coloured m.

made on the forehead between the eyebrows बिन्दु m L

a coloured m. on the forehead of a bull तलामम् (only L)

a coloured m. on the forehead of a horse तलामम् (only L)

a coloured sectorial m. on the forehead तलाटेरेखा (only W)

a congenial m. ज्योष्ठ लक्ष्मी MaṭṭS 1.8.1, TBr 2.1.2.2

a deep m. of disgrace अपकलङ्कः L 'a deer as a m.'

(the moon) मृगलङ्कः Āyrah, Sch distinguished by a m.

संलक्षित mfn Pañcar a distinguishing m. विशेषणम्

MBh endowed with any characteristic m. धर्मिन् mfn

Hariv, Kāvyaḍ, Sāh an essential m. of ethics (as place, &

time, etc) धर्मलक्षणम् W an essential m. of law धर्मलक्षणम्

W fixing of a m. लक्षणसंनिपातः (R) लक्षणसंनिवेशः (Mahām)

from a m. लिङ्गः ind 'funeral pile m.' (a sepulchre)

चिताचूडकम् L, चिताचैत्यचिह्नम् Hcar 6, चित्यम् L a

good m. सुलक्षणम् mfn MBh having any m. लक्षणम्

mf(इ)n MBh having anything as characteristic m. धर्मिन्

mfn (ifc) Mn, MBh, Kāv, Pur, etc having anything as a m.

(esp. for a committed crime) ध्वजिन् mfn ifc MBh

'having anything for a m.' तल्लिङ्गः having suspicious m.

Hariv, Kāvyaḍ, Sāh an essential m. of ethics (as place, /

time, etc) धर्मलक्षणम् W an essential m. of law धर्मलक्षणम्

W fixing of a m. लक्षणसंनिपातः (R) लक्षणसंनिवेशः (Mahām)

from a m. लिङ्गः ind 'funeral pile m.' (a sepulchre)

चिताचूडम् L, चिताचैत्यचिह्नम् Hear 6, चित्यम् L a

good m. सुलक्षणम् mfn MBh having any m. लक्षणम्

mf(इ) n MBh having anything as characteristic m. धर्मिन्

mfn (ifc) Mn, MBh, Kāv, Pur, etc having anything as a m.

(esp. for a committed crime) ध्वजिन् mfn ifc MBh

'having anything for a m.' तल्लिङ्गः having suspicious m.

सुलक्ष mf(आ)n GopBr, सुलक्ष्ण mfn R, Kathās

having a different m. विलक्ष mf(आ)n W having m.

लिङ्गिन् mfn — ललाटमवत mfn L having a m. at the

lower part (of the body) अधस्तालक्ष्मन् mfn MaitrS having

a m. on the ear पिप्पुकर्ण mfn Kathās having a m. on ~~the~~

the forehead ललाट mf(इ)n AV, TS having a white

m. खेत्यङ्ग ApBr having no coloured sectarian ~~the~~ m.

on the forehead विहीनतिलक mf(आ)n R having no parti-

cular m. अलक्षित mfn ŚBr, KātyŚr having the ~~the~~ m. of

a female' (the female of any animal) रन्नीध्वजः L having

the ~~m~~ m. of a manपुंलिङ्गः

mf(आ)n AgP

having the

m. of lion

मृगराजलक्ष्मण

mfñ

Venis

having the m. of the

moon

मृगराजलक्ष्मण / ^{mfñ} Venis

having the Śrī-vasta as a m.

शिवित्साङ्गः

mfñ

VarBrS

her m.

तल्लक्ष्णम्

L his m.

तल्लक्ष्णम्

W

hitting a m.निमित्तवेधिन्

mfñ

MBh

hitt-ing the m.ममभेदः

L

the impressing of a m.लक्ष्णसंनिपातः

(R)

लक्ष्णसंनिवेशः

(Mañan)

its m.तल्लक्ष्णम्

W

a kingly m.राजलिङ्गम्

L

'knife-m.'

(incision)

शर-त्रयदम्

Susr

knowledge of a m.सत्वम्लक्ष्म

Cat

leading to a m.काष्ठशूल

mfñ

काष्ठशूल

mfñ

ŚBr 11 made a m. लक्ष्मीकृत mfn MW a m. branded on an

animal etc अक्षः a m. for arrows. बाणः Bhr a

m. impressed on the body (with ashes etc) वन्दना Vas a

m. in a measuring line निराखनम् KātyŚr, Sch the m.

in archery मृगव्यम् W a m. (left by a wound, etc)

मार्गः Ragh a m. made by teeth of a lover on the lips

of ~~his~~ his mistress बिन्दु m L a m. made on the

forehead etc by worshippers of Vishnu शीमुद्रा MW a m.

made on the forehead with ashes to distinguish Vaishnavas

from Śaivas etc पुण्ड्रः, पुण्ड्रम् KātyŚr, Sch, RTL 66.67 a

m. made with ashes on the forehead ललाटिका Kād a

m. made on the forehead with colouring substances to distin

guish Vrishnavas from Saivas, etc पुण्ड्रः, पुण्ड्रम् KātyŚr;

Sch, RTL 66.67 a m. made with sandal on the forehead

ललाटिका Kād — डाडूचरी, डाडूचरी L the m.

of a bite दिक्कुरिक्क mfn ifc 'Sis 4.9, दिक्कुरिक्क,

दिक्कुरिक्क the m. of a circle मण्डलचिह्नम् Cat a m. of

a coloured paint on the body of an elephant बिन्दु m Kum

'm. of a cow's foot in the soil' (water filling up such a

mark any small puddle) गोष्पदम् Suparn, MBh 1.7.9, R 6

BhP 10 the m. of a cow's hoof in the soil गोपदम् Pān

6.1.145, Kās the m. of a finger nail सुमुखम् L the

m. of a finger-nail resembling the crescent on the day of

after new moon चन्द्रकला the m. of a hare (on the moon)

शशतक्षमन् n MBh the m. of a hoof निक्षुब्धम् Un

1.153, Sch the m. of a man पुंन्यस्त्रजम् ApSr a m. of

affection स्नेहाङ्गनम् Mālatīm 'm. of burning' दहनकेतनम्

निकेत

L 'm. of departure of heat' (said of a cloud) तप्रात्ययम्

a m. of dignity तेजस्पदम् BhP 1.15.14 a m. of disease

लिङ्गम् (once लिङ्गः NṛisUp, ifc f आ, इ only in

विष्णुलिङ्गा) W a m. of divine attributes impressed upon

the body मुद्रा m. (of fingers) निवेशः Śak (Pi)

6.14 a m. of good and ~~no~~ bad fortune शुभाशुभलक्षणम् MW

a m. of hair रोमाङ्कः Ragh a m. of internal proper-

ty गुणलक्षणम् W 'm. of knowledge of invincible heroism'

(a particular intertwining of the fingers) ज्ञानमुद्रा
दुर्मेधनवीर्यम् L

L the m. of one sentenced to be killed वध्यचिह्नम् Neg

'm. of sameness of colour' (the skin) सावर्णलक्ष्यम् L m.

of the elision of an initial a अवग्रह the m. of the

separation of a compound अवग्रहः Prāt the m. of the

Viranga चन्द्रः Tantr. a m. on the body सामुद्रिकम् L

a m. on the breast (indicating future widowhood) सानानारम्

W a m. on the forehead (made with sandal etc) विशोषकः,

विशोषकम्
~~सामुद्रिकम्~~ R, Mālav, Kathās a m. on the forehead

(made with coloured earths, sandal-wood, or unguents, either

as an ornament or a sectarial distinction) तिलकः (तिलकम्

Pāṇca 2.57) Yājñ 1.293, MBh 3.11591, R (ifc f आ 3)

etc a m. (on the forehead of a bull or cow) स्तम्भम्

RV ta (sectarian or ornamental) m. on the forehead with

sandle-wood पटलम् L (in Palmistry) a m. on the hand

resembling a barley-corn यवः VarBrS a (sectarian

or ornamental) m. on the parts of the Body with sandal-wood

पटलम् L a m. painted on the cheeks कपोलपत्रम्

Naish 7.60 a m. similar to Kāka-pada काकपदम् Susr,

VarBrS (esp.) a m. to aim at उक्षः, उक्षम् RV 2.12.4,

etc 'a m. with red lead' सिन्दूरतिलकः (ifc f आ) L

missing its m. (as an arrow) विलक्ष्य mfn MarkP ~~MISSING~~

विलक्ष mf(आ)n Sis the m. of the m. (of

an arrow) विलक्षत्वम् Sis nail-mark नखपदम् Megh

'one who sets m.' (an arbiter, Umpire) मर्यादः AV 5.1.8

a particular m. विशेषलिङ्गम् Kap a particular m. like

a dot made in cauterizing बिन्दु m Susr a particular

m. of hair on the breast of devine beings श्रीवत्सः MBh,

Kāv, etc a particular m. of hair on the breast of Krishna

श्रीवत्सः MBh, Kāv, etc a particular m. of hair on ~~the~~

the breast of Vishnu श्रीवत्सः MBh, Kāv, etc a parti-

cular m. on the human body पद्मः, पद्मम् R a particular

object serving as a ~~the~~ m. लोष्टः, लोष्टम्, लोष्टकः, लोष्ट ^{कम्}

VarBrS, Sch peculiar m. विशेषः Mn, MBh, etc the

principal m. ज्येष्ठलक्ष्मम् MaitrS a round m. (caused

by a finger nail etc) on the body मण्डलम् (rarely मण्डलः)

g अधचिदि and f इ g गौरादि)Lāty, Kātyār, Sch

running towards a m. मयादाधानम् TBr, Sch a secondary

m. अनुव्यञ्जनम् Buddh a sectarial m. पाननम् L —

ललाभम् ल n (only L) — काकः ललाभम् L, (लिलक) a

sectarial m. on the forehead अपाङ्गः (ifc f आ, इ) R

— चित्रम् L — चित्रकम् L — ललापत्रम्

a sectarial m. on the forehead (called so in the south of

India) गन्धः RTL p 66 a sectarial m. on the forehead

consisting of three fingers or lines shaped like an arch or

doorway (torāṇa) drawn with sandal or the ashes of cow-dung

अङ्गुलीतोरणम्
अङ्गुलि तोरणम्, L sectarial m. on the forehead (made

with the juice of the Tamāla fruit) तमालः, L a sectarian

m. पोण्डुम् KātyŚr, Sch — पोण्डुकम् BhP a

sectarian m. on the forehead कलापकः, L serving as a

m. लक्ष-मण्य mfn ĀpGr — लक्षज्ज mfn PārGr a

small m. लिङ्गिकम् Kād 6.1731 the state of being a m.

लक्षता MW — लिङ्गत्वम् BhP that ~~which~~ which has

become a m. लक्ष-यभूत mfn BhP (in logic) that which

possesses an invariable characteristic m. लिङ्गि न m,

व्यापक their m. तिलकम W a Tilak m. made on the

forehead during a marriage ceremony विवाहदीक्षातिलकः,

तिलकम्
विवाहदीक्षा L MW towards a m. अभिलक्ष्यम् ind R 2.63.

23 a Vātra-like m. वज्रचिह्नम् VarBrS Vishṇu's m.

श्रीवत्सः L wearing a distinguishing m. तिलकम् mfn mnf

'wearing Śrī-vatsa m.' (N. of Vishṇu) श्रीवत्सधारिन्,

श्रीवत्सभूत m L the white m. (on the forehead of a

horse etc) तिलिका VarBrS 65 'whose m. is the Kaustu-

bha' (Vishṇu) कौस्तुभलक्षणः W.

to become a mark लक्ष्मीभू लक्ष्मीभवति

Kull

(v.1. लक्ष्मी भू) — लाञ्छनाय Nom लाञ्छनायते

Nalac to cause to miss the m. विलक्ष्मी कृ विलक्ष्मीकरोति

hParis to form a m. aimed at शारव्याय Nom शारव्यायते

Das to make a m. लक्ष्मी कृ लक्ष्मीकरोति, लक्ष्मीकुरुते Kālid,

Dhūrtas.

अलक्ष्मण mf (आ) n
 having no marks ~~अलक्ष्मण~~ ~~अलक्ष्मण~~ SBr,

KātyŚr, Mn 1.5 ~~अलक्ष्मण~~ — अलक्ष्मण mfn Nir, MāndUp,

etc having no particular m. अलक्ष्मण mfn having no

special m. नि लक्ष्मण mf (आ) n R, Kathās having seven

characteristic m. सप्तलक्ष्मणमय mf (इ) n Sinhās having

the m. of लिङ्गि. न mfn (ifc) Mn, MBh, etc having the

m. of ~~man~~ man and woman स्त्रीपुंसालिङ्गि. न mfn Car having

the m. of royalty राजलक्ष्मण m Dhanamj the absence

of auspicious m. सुलक्षणशून्यता Buddh absence of distin-

ctive m. वैलिङ्ग्यम् ĀpŚr, Sch absence of m. अलिङ्ग्यम्

Comm on Nyāyad — विलिङ्ग्यम् according to m. लिङ्ग्यम्

ind the bodily m. of womanhood (e.g. breasts) स्त्रीव्यञ्जना

n pl ĀpŚr coloured m. on the face of an elephant पद्मः,

पद्मम् L ~~coloured~~ coloured m. on the trunk of an elephant

पद्मः, पद्मम् L containing clear m. ममदा RV, ~~RV~~

etc distinguished by what m.? किं लक्षणकः mfn Comm on

Bādar 'destitute of (right) m.' (an imposter) अनाभिलक्षितः

'devoid of good m.' (imfortunate) विगतलक्षण mf(आ)n

Kathās 'devoid of lucky m.' (unfortunate) विगतलक्षण mf

(आ)n Kathās endowed with good m. लक्षणाब्जित mfn

Mn 3.4 furnished with m. तिलकावत mfn (cf Pāṇ 6.3.

118) ŚāṅkhŚr 16.18.18 having a particular number of m.

लक्षणावत mfn (ifc / after a numeral) BhP 'having all

kinds of external m. (a heretic) सर्वलक्षण m L

having auspicious m. लक्षण्य mfn Yājñ, MBh, etc

'having bad m.' (a kind of mouse) कुलिङ्गः Susr having

black m. कृष्णाग्नि mfn VS 24.4 having different m.

वितक्षण mf(आ)n NṛisUp, Susr, Sāh, etc having

fatal m. on the body कुलक्षण mf(आ)n Kathās 91.17 &

19 having four m. (on the thumb denoting the proficiency

in the four vedas) चतुष्कल mfn R (B) 5.35.18 (v.1.

चतुष्कला having good m. लक्षिन् mf(इति)n R

— सुलक्ष mf(आ)n GopBr, सुलक्षण mfn R, Kathās

having m. लिङ्गवत् mfn Vait, BhP — सचिह्ने mfn

Yājñ — लिङ्गधर mfn (ifc) R, BhP — लक्ष्मण

mf(आ)n TS having m. like flowers पुष्पित mf(आ)n

MBh, Kāv, etc having mere m. लिङ्गधर mfn (ifc) R, BhP

having no characteristic m. निलिङ्गः mfn MBh having

no good m. अलक्षण mf(आ)n Ragh 14.5 having the same

m. सालिङ्गः mf(आ)n ĀsvŚr, Kauś सलक्षण mfn

Daśar, Kāvyaḍ, सलक्ष्मन् mfn RV, VS, TS 'having the

usual m. (as of an ascetic, etc without belonging to the

order) सालिङ्गिनः m Jain having 32 auspicious m. upon

the body द्वात्रिंशलक्ष्मणिक (Sinhās) द्वात्रिंशलक्ष्मणोपेत (Hit)

mfn an interpreter of m. लक्ष्मणिक mf(इ)n R an

interpreter of m. on the body सामुद्रिकः Sinhās, सामुद्रिकः

Cat knowing m. लाक्षणिक mf (इ) n R knowing the m. of

horses आश्वलाक्षणिक mfn Comm on Pāṇ the m. of a XXXX

lover's finger-nails on the bosom of a woman वक्त्रराटः (only L)

m. of care बहुरेखाः m pl W knowledge of lucky or

unlucky ~~or~~ m. on the body अत्रुविद्या Mn 6.50, etc the m.

of the moon कालडुःखः R m. of pain बहुरेखाः m pl W

a multitude of m. लक्षणसम्पद f Vajracch 'not wearing

the usual frontal m. skin, staff, etc अलिङ्गिन mfn L

a number of m. अङ्गिनिनी (gana रत्नादि one of

the minor m. of a Buddha विज्ञात नमनता one wearing the

mark of a religious student नानातिङ्गिन m W one who

knows the good m. of a cow गौतदनजिकः Pan 4.2.60, Pat

possessing m. लक्षणिन् mfn R 2.29.9, लक्षणज्ञ

लक्षणवत् mfn MBh the ~~1/1111~~ possession of auspici-

ous m. सौलक्षण्यम् Kathās qualities denoted by the m.

on the body सामुद्रिका गुणाः red m. on the face of an elephant

nt पद्मः, पद्मम् L red m. on the trunk of an elephant

पद्मः, पद्मम् L relating to m. on the body सामुद्रिक

mfn MW ten m. दशलक्षणम् W three m. in the neck. (indi-

cative of good fortune, कम्बु m VarBis without the m.

of puberty अमरजन mf(आ)n.

to resemble the marks on the moon अङ्गाय Nom

अङ्गायते Bham.

mark vb अङ्. cl 1 अङ्.ते — आभिचिह्नम्

Hom P R 4.42.12 — उपलक्ष उपलक्षयति,

उपलक्षयते — लक्ष cl 10 (Dhātup

32.5, 33.23) लक्षयति, लक्षयते MBh —

विलक्ष विलक्षयति, विलक्षयते MBh, BhP

— (esp. cattle on ear) अक्ष अक्षयते MaitrS

— अङ्. cl 10 अङ्.यति L — आक्षिप्

आक्षिपति MBh, R, Hariv, VarBrS, Paśh, Megh, Mālav,

etc — ऊह् cl 1 ऊहति, ऊहते (Ved ओहते)

RV, AV 20.131.10 — तिलक्ये Nom P Balar 1.1, 6.37

— मुद्रय Nom मुद्रयति Hariv, Kāv —

आच्छ cl 1 आच्छति Dhātup 7.27, caus आच्छयति

Heat .

to mark by विन्यस् विन्यस्यति rarely

विन्यसति) (instr.) Megh to m. distinctly संलक्ष

संलक्षयति , संलक्षयते to m. down समातिस्व

समातिरवाति VarBrS, Kathas, Sarvad, Heat .

mark III लख cl 1 लच्छति Phatup 7.26.

to mark off मा cl 2 माति (Phatup 24.54)

cl 3 मिमीते (30.6) cl 4 मायते (24.33) AV,

etc to m. out समातिरव् समातिरवाति VarBrS,

Kathas, Sarvad, Heat _____ (as a path) प्ररद् प्ररवति

IV to m. with lines कुच cl 1 कोचति Phatup 20.27

to m. with spots तिलकय Nom P HParis 8.210 to m.

with the Svarita accent स्वर caus स्वरयति Prāt,

Lāṭy .

to be marked लक्ष pass लक्ष्यते Kaś on Pān

2.3.14, etc — संलक्ष pass संलक्ष्यते Sh, Kāv,

etc .

marked adj I चिह्नित Mn 2.8.10, Yājñ 1.318, 2.6

& 85, Pañcat, etc चिह्निकृत MBh 13.826

कृतचिन्ह MBh 3.280.35 सचिह्न Yājñ

परिचिह्नित MBh, Yājñ अङ्कित

कृताङ्क Mn, 8.281, R 2.15.37 आहिताङ्क

लक्षित Mn, MBh, etc कृतलक्षण f(आ)

Gobh, MBh, Lāṭy उपलक्षित MarkP, Yājñ, Mn,

Kathās, etc संलक्षित Pañcar .

II अक्षित — अपर (only in co p with

कर्ण ' ear ') — लिखित (g तारकादि)

Bālar 6.55 & 58 — मुद्राङ्क Rajat मुद्राङ्कित Kāv,

Kathās — मुद्रित Kāv, Kām — लिखित Kāv,

Pur, Kathās, Rajat — समुद्र f(आ) Mn, Yājñ,

Mudr .

consisting of bricks marked in 3 places आलिखितवत्

SBr 8 distinctly m. तत्पिण्ड — सोल्लेखरेख

f(आ) Bālar having the palms of the hands and soles

of the feet m. with Śrīvatsa and Muktika and Mandyāvarta

(one of the 80 minor marks of a Buddha) शीवत्समुक्तिक-

मन्धावर्तलक्षितपाणिपादतत्ता

Dharmas 84

m. above उपरिचिह्नित Yājñ — उत्तरलक्ष्मण Kap

m. by लक्ष्मणवत् (instr.) MBh — लक्ष्मणम्

(ifc) — विलक्षित (instr or comp) BhP —

उद्विहित Vcar — लाञ्छनम् (ifc) ' m.

by Campā ' (dwelling in Champa & its vicinity)

चम्पोजलक्षित

L ' m. by dust ' (the wind)

रेणुलक्ष्मण m Harav ' m. by the name Srī-Kanṭha '

(N. of the poet Bhava Bhūti) शीकण्ठपदलाञ्छनः

Malatīm m. off परिनिमित्त R m. on the ear in a parti-

cular manner निष्कर्ष Pañ 6.3.115 m. on the left side

उत्तरलक्ष्मण KātyŚr — उत्तरलक्ष्मण Kap m. with

विटडित (instr or comp) BhP m. with a Vajra-like

symbol वज्राडित VarBrS m. with footsteps पद्य f(३०)

Pañ 4.4.87, Sch m. with one's own name स्वनामाडु MW

m. with paint (as cattle) ललाम f(३) AW, 73

m. with red रेहिताञ्जि VS ' m. with the Śrī-vatsa (N. of

Vishnu) श्रीवत्सलक्ष-मन् m श्रीवत्सलक्ष-मन्: L

not m. off अनवच्छिन्ना recently m. (as cattle) प्रत्यङ्
अ

f(आ) Pāṇ 2.1.14 , Kāś (as cattle) अभ्यङ्
अ

f(आ) Pāṇ 2.14 , Kāś said of cows whose ears are m. in

a particular manner स्थूणावर्ण f(ई) MaitrS

so m. इत्यातिरिक्त ŚBr .

to be marked चिह्नमित्य VarBrS 59 _____

लक्षितव्य Sah, — लक्ष्य Kap, Sch —

अक्षितव्य — उपाक्ष्य fit to be m. अक्ष्य

proper to m. अक्ष्य to be distinctly m. सेलक्ष्य Kpr .

market n I आपणः MBh, P, Kathās ' — '

(fig. applied to speech, the organ of speech or the energy

of activity) विपणः MarkP — पण्यवीथिका (L)

पण्यवीथी (Vāsav) — — पणि m L —

पण्याजिरम् L — पण्याजीवम् — पणग्रन्थि

m L — पाणि m W — हृदः Pāncat, Vet .

II अट्टः — अनड्डः , अनव्रड्डः L —

करड्डः (v.l. for कराड्डः) W — कमारोहः

L — जन्मानि n pl. L — महाद्योषम् L —

वीथि f वीथी Śis 9.32 — सनव्रड्डः L .

being in the midst of a market विपणिमध्यग mfn

Kathas being on the m. विपणिगत mfn Mālav coming

from the m. आपणीय mfn Apast crowded m. निघटम्

free m. निर्धटम् — निर्मुटः (only L) —

(a place of sale paying no duty or custom) कचडुः लम्

L a m. inside (a town) अन्तरापणः R a m. where

victuals and garlands are sold अक्षयमालयापणः MBh

a much fre-quented m. कराडुः पाः L a petty m. हट्टी

L relating to a m. आपणिक mfn (Un. 2.45)

a row of m. houses हट्टनेष्माली L a salt m. लवणापणः

L a small m. town पुरतटी L fred ~~...~~ ... n.

frequenting distant markets

दूरापणिक mfn

Dharmasarm ⁴ tax on m. आपणिकः a thief who steals from

fairs and m. हृदचौरः L .

business of the house called the market-master's

department (an office in Kashmīr) ^{कृत्यम्} अट्टपतिभागारख्यगृह ।

Rajat .

market-place n विपणि f MBh, Yāv, etc (विपणी)

— विपणः MBh, Mārķ — पणायाम् — पण्य-

विक्रयशाला L — अट्टः (corruption of Haṭṭa)

— ग्राममुखः, ग्राममुखम् L — निगमः Āpast,

Car, Lalit — निषद्या Śis 18.15 — पीथी Divyāv

— संवाहः Pat, Sch .

market-rate n' आपणिकः L .

market-town कवटम् W, Yājñ 2.167, Heat, etc,

कवटः L .

marking adj अङ्कन — चिह्नकारिण w.

marking (the act of) n अङ्कनम् — अङ्कनम्

— कषणम् W — प्रोक्षकम् W — (with

signs) अभिलक्षणम् Heat.

the marking down of lines रेखाव्यासः Kāv the n.

of domestic animals by perforating the nose etc निःशिरः

HYog m. the body with unguents निःशिरः f Śak, Śis

m. the hand with mystical figures करः BhP .

the condition of being marked निःशिरः Subh the

state of being m. indirectly निःशिरः edantas .

marking-nut (from which is extracted an acid juice

used for medicinal purposes, and a black liquid used for

marking linen) अकृतकम् MBh, Susr, Pur the m.

plant कृमिघ्नः , त्रिमिघ्नः L — महातीक्ष्णा L

— विषास्या L — वृषाङ्गः L — शैतवीजः

L .

a good marksman असूत्रविद mfn pagh 5.59

सुप्रभुक्त सारः , सुप्रयोग विदितः .

mar-plot n कामहन्त m Hit .

marred adj हत MBh, Kathas .

whose pleasures are marred हतसम्पद MW .

marriage n I विवाहः AitBr 7.13 — उद्वाहनम्

L — उद्वाहः MBh, Kathas, VarBrS — उद्वाहः BhP

— उद्वाहनम् PārBr, BhP — समुद्वाहः MBh —

२ प्राद्वाहः BhP — वीवाहः HParis, Pāncad, विवाह

— ९१ ववाहिकम् MW — परिणयः Grihyas

परिणयनम् ŚrS, etc परिणीतम् Uttarak

पाणिग्रहणम् (ifc f आ) GrS, MBh, Kāv, etc,

पाणिग्रहः Var, Kathās पाणिग्रहः W

पाणिपीडनम् Kāv, Hcat पाणिसंघटनम् Prasannar

करग्रहः Kathās, करग्रहणम् MBh 2.900, Pañcad,

etc करार्पणम् Malatīm .

II अर्थाधिगमनम् उपयमः (Pāṇ 3.3.63) Sāh

उपयमः (Pāṇ 3.3.63) L दारसम्बन्धः MBh

1.7240, दाराधिगमनम् Mn 1.112, दारोपसंग्रहः Yājñ 1.56

निवेशनम् (ifc f आ) BhP पतिलम् RV,

etc, पतिलनम् RV परिग्रहम् In, PBh, etc

परि-ग्रहलम् Das बान्धुक्यम् Gal

वाधुक्यम् L संग्रहः .

the marriage (generally by engrafting) of the Ficus

India with the Ficus Religiosa (a religious ceremony)

वाटश्वथविवाहः Cat alliance by m. ^{११}वैवाहिकम् BhP

to ask a girl in m. for शाव्य (with कन्याम्) (कृत,

अर्थ also with विवाहार्थम्) MBh, Kav, etc to ask

in m. from याच (with कन्याम्) 'abl. rarely acc

) MBh, Kav, etc the auspicious moment for a m. लग्नमुद्घाटनम्

MBh bac m. दुर्विवाहः n 3.41 belonging to a second

m. आधिपैदनिक mfn T a brother who gives a sis-

ter in m. दातृ m MacGr 1.8, Mn 3.172, Paith, R to cause

to take in m. वह caus वाहयति m.c also वाहयते

MBh connected by m. सम्बन्धिन् mfn Mn, MBh, etc

गौन mf(ई)n Mn, MBh, etc विवाहय mfn

Yajn 1.110 connection by m. सम्बन्धकम् MBh, R consumat-

ion of m. समावेशनम् ApGr conversation such as is fit

for people related by m. साम्बन्धिकम् MBh degrading m.

कुविवाहः Mn 3.63 desirous of m. विवाहेच्छुः mfn, MW

the eight lowest form of m. (when a lover secretly

embraces a damsl^e disordered in her intellect , intoxicated

or sleeping) ^{११}पशान्नः Mn 3.34 a father who gives a

daughter in m. दातृ m ManGr 1.8, Mn 3.172, Paith, R

a fictitious m. नवपत्रिका Sch fit for m. वरयोग्य

mf(आ)n. Priy form of m. पाणिधर्मः MBh a form of m.

derived from the Rishis आर्षिः ĀsvGr 1.6.4, In 3.21,

Yajn 1.58 a form of m. (in which the bridegroom purchases

the bride from her father and paternal Kinsmen) आसुरः

ĀsvGr 1.6.6, In 3.31 _____ (in which the father gives his

daughter to the bridegroom without receiving a present from

him) प्राजापत्यः (with or scil. विवाह विधि) ĀsvGr

1.6, In 3.30, etc a form of m. peculiar to Gandharvas

गन्धर्वविवाहः a form of m. ^{११}देवः (with or without vivaha)

Mn 3.21.28 gift of a daughter in m. दारिकादानम् Kam 9-6

to give (a woman) into the hands of another i.e in m.

परसातकृ Pañc to give in m. सम्प्रयम् सम्प्रयच्छति,

सम्प्रयच्छते MBh _____ प्रतिपद् caus प्रतिपादयति

Apast given at a m. औद्वाहिक Mn 9.206, Yājñ 2.118

given(in m.) प्रतिपादित mfn MBh, Hariv, R giving in

m. प्रतिप्रदानम् R _____ दानम् the house in which

a m. takes place ^{११}कौतुकगृहम् Hcar, ŚāṅkhGr 1.12, Sch

improper m. कुविवाहः Mn 3.63 m. after the manner of

Brahmans ब्रह्मदेयविधि Hariv m. between persons of the

same caste वर्णसंयोगः MarkP m. contract वाङ्मन्त्रयः

IN ' m. Nakshatra ' , one held to be auspicious for a

marriage ऊद्गाहकम् BhP 10.53.4 the m. necklace कौतुकम्

Kathās 51.223 the m. of a younger brother before the elder

परिवेक्षम् VP परिवेक्षम् Yājñ, Sch the m. of

Gaurī गौरीविवाहः ' m. of Pārvatī ' (N. of a poem

and a drama) पार्वतीपरिणयः the m. of people of the same

and of different castes सवर्णासिवर्णविवाहः ^{NW} the m. of

Sūrya (described in RV 10.85) सूर्यविवाहः Kaus' the m.

of Vishnu's image with the Tulasi (festival on the 12th day

in the 1st half of month Kārttika) तुलसीविवाहः W

a m. proceeding entirely from love without ceremonies and

without consulting relatives (allowed between persons of

the second or military class) गन्धर्वविवाहः m. settlement

शुक्लः, शुक्लम् (ifc f आ) Gauṣ, Vishn, Mn, et

the m. string ^{११} साक्षात्तन्तु m MW a m. suit विवाहः ^{विवाहः}

PW m. with विवाहः (instru. with or without सह)

AV, etc विवाहः (instr.) AV, etc m. with a

woman स्त्रीविवाहः In 3.20 m. with members of other

castes वर्णसंसर्गः In 8.172 an oblation to the Nāgas

(a particular m. ceremony) नागवलि m ĀpGr 2.15 Sch

' one of the eight forms of m. ' राक्षस mf (इ) n

(with विवाह, धर्म, विधि m) In 3.33 one of the

eight modes of m. कायदृ Mn 3.38, Yājñ 1.60, प्राजापत्य

one who gives a daughter in m. दातृ m (gen.) Kum 6.1

one who gives a girl in m. with due ceremony and suitable

decorations कूकुदः Heat related by m. वैवाह्य mfn

GrS, VP relating to a m. उद्गाहिक mfn Mn 9.65

उद्गाहिन् mfn L पाणिग्रहणिक mfn MBh, MBh,

relating to the Gandharvas (especially vivāha or vidhi,

the form of m. which requires only mutual agreement. ĀsvGr

1.6.4, Mn , Yājñ, MBh 1, etc, cf. Gandharva- vivāha गान्धर्व

mf(गान्धर्वी)n V 10.80.6, ŚBr 14, etc relating to m.

औद्वाहिक mfn Mn 9.206, Yājñ 2.118 यौन

mf(इ)n, Mn, MBh, etc relationship by m. यौनम् Mn,

Bh, etc, यौनसम्बन्धः MW resulting from m. यौन

mf(इ)n Mn, MBh, etc second m. पुनर्विवाहः day taken in

m. कृष्ट mfn MBh, Kāv, etc the (right) time for m.

विवाहकालः VarBrS to wish to give in m. दा desid

दिश्यति (Pām 7,4,54 & 58) MBh, etc with regard to m.

अधिवावाहुम् ind GrS (the woman with whom a m. is

contracted by a younger brother before the marriage of the

elder) यथा परिविद्यते (Mn 3.172) , या परिविद्यते (MBh 12.

6108) .

marriageable adj विवाह्य Kathās आटिकी

Comm यौवनस्थ MBh यौवनाभिमुखी Pāncat

प्रदेया MBh, R, Kathās .

a marriageable girl प्राप्तकाल (with कुमारी)

f Sak _____ अहमुमती Mn 9.80ff, Pañcat, etc a m. woman

मध्यमिका L _____ मातागुणपरिक्षिता MW _____

रजस्वला GrS, Mn, MBh, etc .

born in a marriagebed (talpa) ताव्य mfn Kaus

17, ताव्य .

marriage-ceremony n परिणयविधि m car

उद्वाहकर्मन् n Mn 3.43 — — हस्तग्रहः Kathās

कौतुकक्रिया Ragh 11.53 .

a place for a marriage-ceremony (before house)

विवाहस्थानम् ĀpGr, Sch .

marriage-dress n विकाहवेषः (ifc f आ) Bagh.

marriage-feast n उद्वाहमङ्गलम् Malatim _____

वार्तिकम् L .

marriage - fire n विवाहाग्नि m AsvGr. —

महिमत_ m L .

' marriage-house ' (the house in which a wedding is

celebrated) विवाहगृहम् Kathās .

marriage-music n मङ्गलमालिका L .

marriage-pr cession in the street हलि f L .

marriage-sacrifice n विवाहयज्ञः MW, विवाहहोमः .

marriage-thread कौतुकम् Kathās 2.223 .

' invested with the marriage-thread ' (a marriageable

woman) मालागुणपरिक्षिता MW the m. (tied by the bride

groom round the brider's neck, and worn as long as the

husband lives) मङ्गलसूत्रम् MW .

n-n-marriage

अनुद्वाहः .

married adj I व्यूढ

Kathās, BhP

— उद्गूढ

— कृतविवाह — कृतोद्वाह MBh, R, Kathās

— कूढ MBh, Kāv, etc — वौढ MBh —

प्रीढ

W

— कूढभार्य

— ह आहिताग्नादि —

परिणीत MBh पाणिगृहीत .

II अपितकुर L (?) उपनीत RV 10.109.4

AV 5.17.6 कृतदार Mn, MBh, P निर्विष्ट

निर्विष्ट MBh 1.7241 पतिमति BhP

प्रतिगृहीत MBh, Kāv, etc प्रतिष्ठित W

भर्तृतांगत W वित्तजानि RV

(as a woman) वित्त SBr संयोगिन W

सजाश Katha सहदार MBh

सस्त्रीक

Kav .

' clasping the fingers of i.e. married to '

हस्ताग्रलब्धना

(with gen.) formerly m. प्रथमपरिगृहीतSak a girl fit to be m. सप्तकन्या Dhanamj a husbandwho has m. (but not yet led home) his wife परिणीतभर्तृ

m Vet m. again पुनरुपेष्टा m a m. and unwidowed

woman सौभाग्यवति m before कृष्टपूर्व Sak

(also) a m. Brāhman औदुम्बररायण L a m. Brāhman

who has a household गृहमेधिन m In 3f, 6, MBh, etc

m. by force प्रसङ्गोदा MBh a m. couple एकाङ्ग m

du T m. in order (i.e not before an elder sister) क्रमोदा

Katy m. in regular gradation अनुक्रमपरिणीता a m. man

स्त्रीभक्त m Bhatt m. (said of man) भार्योदः

Bhatt (g. अहिताग्नादि), ऊढभार्य (said

of men and women) विवाहित Pāncat, Kathas m. to

संयुक्त (instr) Mn 9.23 m. to another अन्योदा Sāh

a m. woman भर्तृमती f Sak — भर्तृसात्कृता

Yājñ — पतिवती (RV 10.85.21) पतिवती (Ragh

Kathās) — रुढा L — रुढा — परिगृह्या

L — विज्ञा Yājñ 1.85 — सुविदह्ता L a newly

m. woman नववधू f Kāv — नवोढा Kāv —

नववरिका L — नव्यस्त्री not m. before अपूर्व

Āpast not to be m. अविवाहिन् Mn 9.238 one who has

m. a wife हस्तग्राभ (in law) the private property of a

m. woman (consisting of that which has been presented to

her at her marriage as a token of respect by her father)

लावण्यार्जित

a properly m. wife

उपाङ्गिका (scil.

भार्या

) MBh 13.2460

recently m.

नवपरिणया Kāvyapr

the son of a woman m. according to the Paiva-ritual ^{१११} देवादाजः

In 3.38

(a woman)

twice m.

द्विभूता

f L

(a woman)

who is m. असून्योपस्था

Mantra Br, Pār, Gr

a wife whose

husband has m. again

वि
अधिष्ठा

a woman (esp. a m. woman

having or able to bear children) पुरंधि, पुरंधी f

Kālid, Kathās, Bājat a woman m. according to the Daiva rite

देवी Vishn 24.30 a woman m. according to the Daiva

ritual देवीदा a woman m. at the same time with another

सहोदा R a woman m. before परिणीतपूर्वा 'Sak

कटपूर्वा 'Sak a woman m. out of the regular order (as

the younger sister before the elder etc) अक्रमादा

KatyŚr .

to be married विवाह्य Kathās विवाहितव्य Gobh,

Sch विवाहणीया Das (a woman) वैदव्या

MBh परिणेतव्य Pañcad (as a bride)

परिणेत्या Kathās (as a man) निवैश्य

MBh प्रतिपादनीय Śak वेद्य (it is)

~~MBh~~ निवैष्टव्यम् impers MBh 13.5090 not to be m. (as

a girl) अविवाह्य PSarv अनुपेय Mn 11.173

अवेद्य f(आ) Mn 10.24 .

caused to marry विवाहित Pañcat, Kathās .

1871

1872

1873

1874

1875

1876

1877

1878

1879

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1913

1913

1913

1913

1913

1913

1913

1913

